

COSINZEANA

CUPRINSUL:

Străduinți aride	<i>Sebastian Bornemisa</i>
Marginele	<i>Ion Agârbiceanu</i>
Fântâna Balaurului	<i>Ion Buzdugan</i>
Vis rece de iarnă	<i>Aurel Decel</i>
Inchinare	<i>Teodor Mureșanu</i>
Un om ca toți oamenii	<i>Delavarona</i>
Pe drum	<i>George A. Petre</i>
Cărturarii	<i>Sabin Trufla</i>
Opaieșului	<i>Marcel Romanescu</i>
Regele măștilor	<i>Ramon del Vale-Inclán</i>
Binefacere	<i>Volbură Poiană Năsturaș</i>
Societatea Scriitorilor Români din Ardeal	<i>Valeriu Bora</i>
Cărți și reviste	<i>D. I. Cucu</i>

Insemnări: După o pagină scrisă, alta nouă; Traian Grozăvescu; Scriitorii și fiscalul; Premiile S. S. R. etc.

72 8

ANUL XI. Nr. 1—2. / / / / / / CLUJ, 28 FEBRUARIE 1927.

DIRECTOR: SEBASTIAN BORNEMISA / / REDACTOR: D. I. CUCU

PREȚUL 20 LEI

COSINZEANA

279211

STRĂDUINȚI ARIDE

de: Sebastian Bornemisa

Prizărită în colțul obscur al unui ziar, am citit deunăzi o știre, care nu avea pentru majoritatea cetitorilor de ziare, de sigur, nimic senzațional. Nu era doar nici încreștarea vre-unui nou conflict politic între două frunțișii ai aceluiaș partid, nici descoperirea vreunui furt îndrăzneț și nici măcar vreun omor provenit din adulter. Nimic din toate acestea. Sunt sigur deci, că ea a trecut nebăgată în seamă de cea mai mare parte a cetitorilor și ochii în majoritatea lor au lunecat peste ea, fără nici măcar să clipească. Cum ar fi și putut, de altfel, opri, fie măcar și numai pentru o clipă, atenția grăbită a omului din zilele noastre o știre ca aceasta, care i spunea, că pentru popularizarea poeziilor lui Eminescu s'au dat de către Ministerul cultelor șoptesute de mii de lei? Ce emoție sufletească ar fi putut oare resimți grăbitul nostru cetitor în fața acestei comunicări seci, pentruca să se oprească în fața ei și să și uite pentru câteva momente de preocupările sale zilnice, de sigur, mult mai importante pentru dânsul, decât popularizarea unui clasic al literaturii noastre?...

Atât de puțin interesează doar publicul cetitor de azi astfel de chestiuni culturale, încât nu e mirare, că el rămâne insensibil în fața lor și nu se agită câtuș de puțin. Materializate până la extrem zilele noastre nu mai îngăduie n mânu, să facă incursiuni estetice în crângurile literaturii și terenul acesta devine an de an tot mai străin pentru pătura culturală a neamului nostru. Tot mai puțini intelectuali simt necesitatea de-a-și coborî privirea lor aspră, fie și numai pentru câteva clipe, în frunzișul unei cărți și tot mai puțini simt plăcere, luând în mână un volum cochec de proză sau de versuri. O cenușe fină de nepăsare s'a așezat pe crețele estetice și emotive ale creierului nostru par'că, și arta, sub orice formă a ei, vai, interesează atât de puțin!!

În fața acestor stări dezolante, sufletul nostru se întreabă nedumerit, dacă mai au rost străduințele câtorva visători și dacă mai e senz în ceea ce facem noi, toții aceia care ne ținem de poalele literaturii și făurim în tăcerea nopților o lume mai bună, mai blândă, mai înțelegătoare pentru durerile, ca și pentru bucuriile vieții?...

Nu pare, în adevăr, cel puțin bizar, că ne gândim la popularizări de clasici, când revistele literare tânjesc mai rău decât o floare acvatică răsădită în pământ străin și când nicăiri în largul ministerelor nu tresare nici o înțelegere superioară pentru aceste preocupări estetice? În angrenajul învățământului nostru primar ne lipsesc peste opt mii de învățători, tot atâția luptători pentru lumină și pentru progres! Ce se face însă pentru completarea lor și ce se face peste tot pentruca învățământul de toate gradele să iasă dintre zăbrele și să se înalțe, să se ridice până la culmea, pe care o râvnește? Nu spunem, că nimic; afirmăm însă cu tărie, că mult prea puțin, decât ar trebui.

Refacerea morală a țării acesteia nu poate însă veni de altundeva, decât dela profesorii ei. În sarcina lor zace de a-i da neamului românesc generația de intelectuali care ne trebuie, generația aceea de mâne, care va ști cu desăvârșită eleganță face deosebire între util și estetic, între demnitate și curtoasie. Pentru a ne putea-o da, se cere de sigur, o mai largă înțelegere pentru rostul lor și se cere mai cu seamă, ca să nu cruțăm nimic pentru a crea atmosfera morală și senină, fără de care nu ne putem închipui o Românie intelectualizată așa după cum cer vremurile de astăzi.

Un complex de năzuinți, de gânduri, de străduinți, aride azi, dar palpitate și vii pentru ziua de mâne, când între straturile etnice și între instituțiile cu funcție culturală, se va stabili o perfectă armonie de activitate cu ținta bine definită, de a crea ceea ce lipsește: o înțelegere deplină pentru toate problemele culturale și artistice până în cele mai largi pături, — iată deci la ce se reduc în aceste vremuri vitrege, toate frământările noastre!

De sigur, că știrea prizărită într'un colț de gazetă, care o fi răscolit azi în atât de puține suflete ecourile, pe care le-ar fi meritat, — atunci va fi înțeleasă de imensa majoritate a cetitorilor și se va aprecia așa cum se cuvine. Și atunci, nici străduințele celor, ce se mai gândesc totuși în vremile de acum la cultul scrisului și al scriitorilor, — nu vor mai fi aride și neînțelese.

M A R G I N E L E

— DINTR'UN CARNET —

de: I. Agârbiceanu

În ziua aceea m'am străduit zadarnic, alătura de rubedenia mea, să împăcăm pe un nepot peste care dădură de-odată mai multe necazuri: pierdu un proces, îi muri o mândrețe de bou, iar copilul cel mai mare îi fugise dela oraș unde fusese dat la liceu. Toate acestea în mai puțin de-o săptămână.

Nici îndemnurile mele nici pildele lui Ilarie, n'au prins. Nepotul rămase împietrit în durerea lui. Era un om deștept și harnic, și cu mult avânt de voință. Și nu mă puteam destul mira că se lasă așa de înfrânt de soartă.

Venirăm triști la casa părintească, și în seara aceea abea pețui cina un pahar de lapte. Ceva amar îmi trecea prin suflet, ca o aromă a înfrângerilor mele din trecut, deși de mult mă împăcasem cu ele. Șezurăm, cu Ilarie, pe podmolul de subt streșină, și tăcurăm multă vreme, duși de gândurile noastre.

— N'am voit să te supăr, bădiță Vasilie, și am venit cu dumneata. După capul meu nu mă duceam, și nu te-aș fi lăsat nici pe dumneata. Știam că e în zadar.

Rubedenia mea își ridică pălăria cu margini late, clătină din cap și după ce se scărpină o clipă în creștetul capului își puse iar pălăria.

— Știam că nu ajutam la nimic! zise el din nou.

— Mă gândeam că o vorbă de încurajare nu-i strică, zic eu, năcăjit mereu că n'am putut fi de folos.

— Eu știam, bădiță Vasilie. În supărări mari nime nu-ți, poate ajuta, numai tu singur. Dar la nepotul nostru Iordan, e mai mult decât o supărare grea. El s'a izbit, mi se pare pentru întâia oară de marginile care nu pot fi trecute în viață. De așea e așa de înfrânt.

— Ce margini, Ilarie?

— Acele cari ni-s puse să nu le putem trece. Ce crezi dumneata că el s'a înnegrit la gând și la inimă numai pentru pagubele suferite? Pentru boul care i-a crăpat de prea multă lufternă? Pentru cele câteva mii pierdute cu procesul? Pentru fuga broscoiului acela dela școală? Nu, bădiță Vasilie, crede-mă pe mine. S'a izbit de margini și asta e tot.

Îl ascultam și nu-l înțelegeam ce voește să spună. Îi plăcea lui Ilarie să vorbească adeseori în dodii, și uneori mi-era chiar necaz de ușurința cu care-și ascudea gândurile.

— Vorbește lămurit, Ilarie, azi sunt prea supărat să te aud cu n te joci cu vorbele.

— Dar nu-i niciun joc, bădițul meu, e curatul adevăr. Și știu că nici dumneata nu ești străin de el. Omul de când începe a gândi tot crește în ele însuși; piedecile ce i se pun în cale în anii tinereți și ai întâiei bărbății, nu le ia în seamă, chiar când s'a împiedecat de ele

și a căzut. El merge tot înainte. E gata să facă cotituri mari și încâlcite, numai să ajungă un pas mai departe. Îi place să crească, să se simtă tot mai mare și mai tare, și ochii lui iscodesc mereu viitorul. Puțin îi mai pasă de trecut și chiar de ziua de azi. Ori ce om, bădiță Vasilie vrea să fie un biruitor.

— E și bine că-i așa, zic eu. Altfel cum ar înfrunta greutățile vieții.

— Da, e bine până la un loc. Ar fi bine dacă ar ști ținea măsura, dacă ar cunoaște marginile puținii omenești, începu rubedenia mea, Dar vezi că omul pornit odată la drum fără frâu, ajunge din zi în zi mai nărăvaș, și crede că puterile lui sunt nemărginite. Nu înțelege să fie ținut între margini. Un junișan, din felul cum calcă și dă bună ziua la oameni, îl vezi că nu se gândește niciodată că el ar putea îmbătrâni. Un om sănătos trăește fără niciun gând la boală sau la moarte: se bizue pe sănătatea lui și adeseori și se pierde tocmai din prea mare încredere. Altul păfește așa cu averea, al treilea cu nevasta. Nu vezi dumneata bădiță Vasilie că aceasta e legea lumii? Și arborii cresc în crezuți în puterile lor îngroșând trunchiuri și răsfirând ramuri, ca și când ar vrea să umbrească tot pământul. Și nu ajung la țință, vezi bine căci li-s date și lor margini din cari nu pot eși. Dacă nu-i doboară securea, îi doboară putrezimea scorburilor. Și într-o primăvară îi vezi numai că rămân negri. Și cu florile e tot așa. Să vezi dumneata când înfloresc, cum nu se mai satură și-și desvâluie la repezeală toată podoaba în lumina soarelui? Și, dacă nu cade bruma, se usucă dela o vreme chiar din sărăcia vieții lor. Iarba și arborii pot să lucreze așa, ele nu se primejduiesc, ascultă de o lege pe care n'o pot judeca, și nici nu se pot tângu.

Dar nu-i tot astfel cu omul, bădiță Vasilie. El crește cu voia în sine însuși, se umple de el însuși de puterea lui, de dorințele lui, și nici nu bagă de seamă la început că puterile sale sunt mărginite și că multe din dorințele pe cari le are nu se vor putea îndeplini niciodată. Cum să-mi lămuresc mai bine gândurile, bădițul meu? Aș spune că nici un om nu poate înflori deplin.

— Cum să înflorească?

— Așa ca o floare de pildă! Ea-și dă tot ce are în sine, pe când omul are dorinți și puteri cari nu s'ar putea împlini toate nici dacă ar avea zece rânduri de vieți. El nu numai că se simte cum crește, dar chiar crește în adevăr în sine însuși, dar niciodată nu atât cât i-ar plăcea lui. Îi sunt date margini din care nu poate eși; cu toate că sămânța ce încolțește în el ar putea umplea o grădină uriașă, poate pământul întreg, dar puterile nu-i ajung decât pentru a umplea o mică grădiniță. Omul se avântă mereu

înainte, până nu se lovește puternic de grinda de deasupra.

— Ei, Ilarie, Ilarie, îi zic eu, pagubă că nu te-au dat părinții la școală! Ai fi sucit și tu capul multora.

Rubedenia mea păru mirată, ba chiar se întristă puțin.

— Să nu crezi, bădiță Vasilie, că mie'mi arde de glumit acum. Dar poate chiar lipsa de învățătură mă face să nu pot spune limpede ce gândesc. Iată ce vream să spun: Omul, tot crescând, tot trecând peste piedici, crede dela o vreme că nimic nu-i pentru el cu neputința. Se crede și el la fel ziditorului. Și când nebunia aceasta și-a ajuns culmea, se izbește cu capul de grinda de deasupra, de convingerea că nu-i atotputernic. Și atunci se supără de moarte. Zadarnic cerci să-l mângâie; nimic nu-l poate mângâia, numai el însuși când începe a-și da seama că aceasta e soarta omului în lume și trebuie să trăiască ținând marginile.

Să ne gândim la nepotul nostru. Harnic om, n'am ce spune. Nu l-am văzut până acum cu capul în pământ. A trecut peste piedici, a muncit, a răzbit, câte gânduri nu și-a făcut el pentru viitor cu procesul, cu boul, dar mai ales cu copilul din care voia să scoată un domn ca dumneata! Venindu-i toate trei necazurile de-odată pe cap, el și-a dat mai întâi seama că în lume nu tot ce voești se poate și îndeplini, că floarea vieții noastre nu poate înflori deplin aici.

Și acum stă înfrânt, cu gândul și inima neagră și-i pare că-i un împărat îndepărtat de pe scaun și scos din împărăție. În clipa asta poate crede că viața nici nu-i mai vrednică de trăit. De-aceea zadarnic îl îmbunam noi, îi arătam cum se poate trăi și așa, pe când el nu vedea decât o viață cu lucrurile care nu pot lua ființă. El, bădiță Vasilie, acum începe să cunoască marginile puținții omenești, și de-aceea e întristat de moarte. Ii pare că cineva l-a alungat din împărăția lui cea adevărată. Pe când, sărmanul om, abea acum intră în împărăția care i se potrivește firii lui. Abea de-aici în colo va ajunge un om împăcat cu lumea, cu viața așa cum ni-e dată s'o trăim.

Îl ascultam pe Ilarie vorbind și-l înțelegeam tot mai bine. Da, trecusem și eu, de mult, prin suferințele ce îi le deșteaptă conștiința granițelor puținții omenești, când simțesti adânc și vezi limpede că nici floarea tinereții, nici a bărbăției nu poate înflori deplin în lume, când măsori nemărginirea ce desparte voința de puțința realizării, când ajungi să nu te mai crezi un zeu răstăcit în materie; când te cuprinde tristeta cumințeniei celei mari care nu te mai slăbește până la moarte, îndemnându-te să te mulțumești cu ceea ce poți realiza, cu strămtul tău țarc în care ești închis. Da, adevărat spunea Ilarie: or ce om ajunge să-și cunoască marginile puținții, și atunci trece prin suferințe în care nime nu-l poate mângâia. În clipe de-acele se naște zâmbetul care nu

poate fi definit, cu care atâția oameni privesc lumea și nizuințele ei. E batjocură sau sarcasm, ori mai de grabă o nesfârșită tristeță compătimitoare? Ca și când ar spune celor tineri și celor cari nu s'au izbit încă de pragul de deasupra: E nevoie să nizuști, deși nimic întreg din ce doriți nu se realizează, nimic nu înflorește deplin în viața omenească. Suntem ținuți între marginile țarcului. Poate vulturi, ținuți în colivii uriașe cât lumea, și totuși neîncăpătoare pentru noi.

FĂNTÂNA BALAURULUI

de ION BUZDUGAN

Era la răscruce un ochiu de fântână
Cu ape negre și adânci
Ce sfredeleau granit de stânci,
Tășuind în pâinii de lumină.

Dela fântâna din răscruce
Ș'așterne drumul, ca o natră,
Și-o stană vânătă de platră,
Și'ntinde umbra ca o cruce...

Veneau în zorli dîmineții
Din depărtări — să se adape
Din ale sufletului ape —
De cale istoviți drumetii...

Iar în amurgurile roșii
Veneau din codri și poene
Frumoase zâne-Cosânzene,
Piticii strămbi și Feți-Frumoșii...

Copii cu ochii după fluturi,
Sosiau din câmpuri cete-cete:
Să-și stingă arșița de sete
Cu-argintul apelor din ciuturi.

Fântâna sufletului meu
Cu ape de argint și aur
Era păzită de-un Balaur
Cu trup de om și cap de zmeu.

Și'n fiecare zi drumetii
Balaurului din fântână
Ii dau o inimă de zână
Drept vamă — pentru apa vieții...

Dar într'o zi a fost să fie
Să bat la poarta de aramă
Și eu — să-mi dau sufletul vamă
Răsplată pentru apa vie...

De-atunci și-a nchis lumina porții
Cetatea zmeilor păgână,
Iar apa vie din fântână —
S'a prefăcut în apa morții...

De-atunci fântâna ca 'ntr'o vrajă
Stă singură și părăsită,
Cu apa-i verde urgisită...

Doar cumpăna-i mai stă de strajă
Peste fântâna-mi din răscruce
Doar cumpăna greu atârnată,
Balanță neagră sfărâmată,
Mai priveghează, ca o cruce...

Se 'nalță cumpăna în zare...
Iar ciutura-i o țigvă spartă —
Bălăbănește umbra-l moartă
In reagra ei spânzurătoare...

VIS RECE DE IARNA

de Aurel Decei

Prin vastul geamlâc vedeam cum se întuneacă a ninsoare: din stânga grăbeau pânzele opace de nori, într-o învălmășeală sinistră, ca în atelierul unui pictor, care-și pregătește atmosfera böckliniană pentru un tablou de efect sombru; la marginea imaterial de îndepărtată a zării, în fundul fundului, abia lucia un paloș de lumină, prins între spinările negre ale dealurilor și între tăria apocaliptică; la dreapta zidul castanilor și platanilor se contopea cu bezna văzduhului. Iar aproape, lacul, înghețat și alb, răstrângea becurile suspendate la distanțe inegale. El singur nu se înfrătea cu groaza peisagiului; el singur făcea impresia unui suflet candid, care repungă sulile dure ale vieții. Iar becurile, rostogolite printre picioarele patinorilor nu erau reflexe; păreau văpaia naturală a gheții. Balansarea lor urca și cobora ritmat oglinda nevinovată, pe care alunecau figurile omenești: izolate, în duet, sau încleștate în lanțuri șerpuitoare, ca o ceată de strigoii nocturni, pe placa negativă a unui fotograf extravagant. Cu privirea așintită asupra lacului, dar fără a înoda contactul între nervii vizuali și rațiune, totul îmi apărea o jucărie de copil, o cutie de zahăr, cufundată într'un hău mut de lumină și mort. Jur-împrejur se ridicau grămezile de zăpadă rânită, ca o horbotă groasă și spumoasă... Dincolo, iadul.

Ne mai fiind stăpân pe rațiune, fantazia pocni din harapnic și-și porni telegarii: dincolo e golul îmbâcsit de monștri clumași, de vampirii legendelor peruane, de liliecii cu aripi împrumutate dela Satan; dincolo băjbăie răul sub mil de chipuri floaroase, setos de razele luminii noastre; dincolo își are bordelul scund năplăirea care apasă pieptul celor ce visează; dincolo e întunerecul, e peirea! Vedeam ochi roșii, svârcolindu-se înspălmântător, răsuflând flacări de cătran; auzeam pleznetul umed al cozii balaurului...

Ușa se deschise și intră ea.

— De ce-ai venit așa târziu? o întrebai. Te-au chinuit monștrii?

— Cinarăm târziu... Dar, ce fel de monștrii..?

— Nimic. Copilării.

Îi ajutai să-și dea jos mantaua, îi tocmii patinele și ieștrăm.

O undă de voioșie mă cuprinse, când simții ghița sub tăiușul oșelelor. Viața mea era lângă mine: dincolo, nimic. Ea răsărea în fața mea — ca un miraj în deșertul caravelor desnădăjduite — într'un sweater moale și mai alb ca omătul, c'o căciuliță de cochetă și mlădioasă domniță medievală, de sub care isvorau melcii de abanos ai buclelor. Ochii mei se opreau la fața ei cu linii pure și caste, înclinată puțin a simpatie. O întrupare din parfumul de trandafiri, glas de privighetoare și polelu de lună. Și-mi era frică să fac vreo mișcare, să nu se

topească. După gândurile ce mă asediăseră înainte, chipul ei mă vrăjea, cum te vrăjește un amurg adânc, boltit cu nori de argint și de armă pe fondul azurului fluid, dupăce îți ridici simțirea de pe pagina ultimă a unui roman sfârșit.

Și ne lăsarăm în voia patinelor.

Deodată, din balconul „Castelului Islandez” străbătură, prin aerul limpede cele dinfăi acorduri din uvertura lui „Lohengrin”. Subit, subtilele pianissime introductive ale viorilor, transcendentalizată făpturile omenești, cari, sărmanele, se distrau hibernal și vesel: umbre mai mult, decât ființe vii din sânge și măduvă. Intrară apoi, pompos, instrumentele de suflat: patinoarul fu ridicat de mâinile nevăzute și uriașe ale lui Wagner în slavă. Și orchestra progresa în crescendo spre tutti, care era așteptat cu inima strânsă ca în preajma unei răspântii vitale. O pădure de motive purtau cu sine, ca șuvițele de apă curată intrate în albia unui fluviu galben, câte un sentiment rebel și constrâns să accepte îngemănarea cu celelalte; deasupra tuturor răsună leit-motivul, ruga poruncitoare a Cavalerului Lebedei, prin care i se impune Elsei o tăcere și o eliberare de orice curiozitate femeiască, suprapământești... Atunci mă întorsei în mine, și mă uitai la ea; iar din cristalul privirii ei, citeam o iubire egală. Armonioasele dezacorduri urcau, urcau din saxofoane, tromboane și trompete; din vioare și violoncele — dvoasele, abia se auzeau sub avalanșa impetuoasă a sonorităților metalice; — acum, în câteva trăsături, era anticipată lupta dintre idealismul perfecțiunii spirituale și între demonical, sădit originar în arhitectura femeiască; coardele și pistoanele se răsuceau, săltau, într'un chip pe care numai un stejar secular îl poate cunoaște, când se abate o furtună asupra lui cu ghiarele exterminării. Sufletul meu tremura, se calma, se revolta... Ea își înturnă capul spre mine, capul ei, și-mi apucă dreapta:

— De ce te temi? Tremuri tot.

Eu nu știam ce să-i răspund: nu puteam spune nimic. Dar ea ghicise ce aveam, și zise:

— Să ședem.

Ne așezarăm pe banca din grupul brazilor negri ca pădurile prin care a trebuit să treacă Lohengrin spre curtea lui Henric Păsărarul, s'o scape pe Elsa și să-și ucidă un vis.

Acum toată orchestra se concentrează în bagheta dirigentului, și când el o coborî, izbucni temutul tutti, colosal și absorbant. Ideea de bază plana deasupra, gravă, iar sub ea, un furnicar de pasiuni, suferințe, iluzii, fremăta pe instrumentele de coarde... Bărbați și femei, tineri și vrâstnici apăreau și dispăreau în fundalul obscur, lăsând în urmă câte un fulger de patină, — vane manivele în mâinile unor zei ironici. Și pe măsură ce scădea intensitatea orchestrației, alături

de liniștea ce se cobora peste tot, se estompa și spiritualizarea, redând simțurilor și cadru, și oameni. Urmă finalul, delicat și iertător...

Pe urmă totul tăcu.

Toate își reveniră la real. Doi copii se fugăreau printre ceilalți. Un englez lung trecea bătos, cu mâinile la spate... Iasă, după ce presimțirile mă împunseră nemilos, o mare vanitate mă copleși și nu găseam nicio fereastră prin care să pot să mă uit la luncile soarelui și ale tinereții. Mă simțeam mic, părăsit: eram inelul din Thule, pe care crudul rege l-a azvârlit în imensitatea mării.

Ne ridicarăm ca „să gustăm iarăș delicile patinajului“, cum spusese o prietenă nesuferită a ei.

— Kannst dich biegen? mă întrebă.

— Știu face boghenuri; atât. Mai multă nemțească nu știu.

— E destul.

O cuprinsei de mijloc:

— Mioriță laie, laie bucălaie, pune-ți aripile albe ca hârtia pe care-mi scrii tu, ia-ți opincile de oțel... să facem ocolul pământului, ca vântul și ca gândul, să crape Mama Pădurii de necaz.

Mă izbi frântura de gând: Mama Pădurii! Ochii-i, cât fundul ceanului, o ținutesc pe ea; cu dinții cât lopata, gura-i o așteaptă; iar mâinile-i, cu unghii oribile, se sgârcesc amenințător spre noi... Dincolo, desigur ea jubilează: o să mi-o răpiască, să-i topească frumusețea tânără în respirațiile-i otrăvitoare; să-i înăbușe strigătul după ajutor în horcăitul gâtlejului ei scorojit. Ingrozitor coșmar!

...Ca zefirul unei primăveri fragede deasupra izvorului Castallei, la poalele Parnasului, ușoară, ea se înclina în curbele descrise de piciorușele fine. Tulpina unui mesteacăn pe culmea îmbinată cu cerul nu se îngârjole mai grațios. Mâna mea tremurândă îi încercui trupul mlădios: îl va apăra de soartă? Și ca să scap din cercul vicios în care amenințam — căci deși căutam să torc firul cel mai curat al gândirii, mereu răzbeam la poarta neagră a spaimei — o vagă idee mă făcu să pomenesc de Saint-Moritz, căci mi-amintii că ieri admirase două vedete de pe lacul de patinaj de acolo.

— Știi, dragă, la Saint-Moritz acum o fi sezonul în toiu. Lorzi englezi, marchize franceze, conți italieni, și alte somități heraldice universale, și rajahi din Benares și regi minusculi din Oceania, poate și vreun boier naționalnic, toți s'au adunat acolo, ca albinele pe un vișn nins de floare. Și pe toți îi înfrățește unicul gând: sportul, de orice soi... Vezi, pledez și pentru noi! Trenul dințat, care urcă din valea Ronului pufăie din greu, și greu muncește chasseneigeul, căci acolo zăpezile sunt înzăpezite. Și duce tot felul de nații vlăguite, ca să cumpere rume-neală sus, pe ariile de patinaj, de hockey, de bobsleigh, de ski. Ai văzut patinoarul? Nu cred să mai existe așa unu: amplu și plasat dumne-

zeește în mijlocul piscurilor masive și albe, din cari numai câteva linii poți distinge — hotarul între cor și pământ, și unde adeseori poți să te extaziezi înaintea infinității de nuanțe, dela rozul cel mai imperceptibil până la violetul cel mai ireal, ale unul apus pe câmpille de nea. Acolo, uitați în mijlocul munților uriași din jur, din sudul Elveției, la aceeași depărtare de calmul Montblanc și de Matterhon, sportsmenii trăesc intens, intens. O spleenatică englezoaică, citeam, s'a aruncat într'o prăpastie fără fund, pentru că respectivul grande argentinian n'a agreat-o, și, îți închipui ce moarte superbă a avut, în zăpada înaltă și afânată și rece...

— Da, îmi închipui, căzu răspunsul ei, apoi tăcu. Așa căzuse inetul regelui din Thule în rada largă a mării... și pe urmă se liniștiră undele.

Eu, ca să previu înșnirea de păcură din sonda imaginației, relui:

— Sau doriți să parcurgem fieldurile de deasupra fiordului Hardanger, să ne aventurăm în ținuturile hiperborice, ca să-l întâlnim pe Peer Gynt..?

— Nu, vreau să patinăm aici, și să tăcem.

— Bine, iscălesc.

Reîncepurăm cursa. Decâteori patinam împreună, recunoșteam superioritatea ei. Vruî să-i aduc elogii dar știam că-i displace, deci iarăși mă înfrânai.

Un individ inoportun mă atinse:

— Pardon!

El se strecură mai departe, impasibil, și-l pierdură căutările mele. Cine o fi? Ce anostă apariție întunecoasă!

Aba acum, urmărindu-l pe acest necunoscut, observai că începuse a ninge... Ninge zăpadă, liniște și curățenie... Astăzi frunzărisem pe Pascoll, și atenția mi se oprise asupra „Orfanului“:

*Intorno al tuo lettino
c'è rose e gigli, tutto un bel giardino.
Nel bel giardino il bimbo s'addormenta.
La neve fiocca lenta, lenta, lenta.*

Și în albia sărbătorească a lacului nins, sufletul meu, ca orfanul lui Pascoll, se legăna încet, încet, încet... Și ne acoperea vălul subțire de lacrimi stelare înghețate. Atmosfera surdă reda glasurile ca auzite dintr'o prăpastie adâncă; iar oamenii transpăreau ca niște vietăți într'un aquarium. O aripă a vântului atinse diafan ninsoarea: fulgii se însuflețesc și sburdă într-un dans nebunatic. Cad, zvâcnesc în sus, palpită, recad. Dar a fost numai o nălucire: vântul nu-și scoase cuțitul friguros din teacă... Și nu conținește ninsoarea. Pe ghiața patinoarului s'a prins de două degete: ne alungă.

Câțiva patinori se încapăținează și mai rămân.

O întreb cu ochii: mai rămânem?

— Să nu plecăm încă. Uite cum se afundă patina în omăt, par'că aș călca pe covorul de puf al babel Dochii.

Și o lăsaî singură, să se rătăcească pe

câmpia care lumina în noaptea neagră. Eu mă gândeam — la ce nu te gândești când ninge? — că nu e justă propoziția „iarna trăim din amintiri”, pe care mai demult o găseam gravată pretutindeni, cu litere de plumb. Ea se apropia, în vârtejul uitării, de locul însemnat cu capul de mort: locul, pe care îl sărutase mai mult soarele peste zi, unde era ghiața mai subțire.

— O!..

Dar în aceeaș clipă, necunoscutul acela singuratec o acăță în fugă cu patina și-o doborî. Un pârâit strident mi se vârî în inimă, și ea dispăru. Urgii din iaduri! D'ntr'o mișcare ajunsei. Individul misterios nu mai era acolo. În schimb o spărtură mare își căsca oribila gură spre mine.

Nu vedeam decât apa clipocind agitată. Și jur împrejur lacul nins, iar sus cerul tâmp. Și arbori amenințători. Strigai ajutor, și se grăbiră câțiva, însă și ei priveau prostește spărtura, iar pe fețele lor nu puteam citi decât: ce s'a întâmplat?.. Atunci văzui ce creaturi meschine sunt oamenii. Ei nu pricepeau că prin ghiolul acesta se intră în iad; că după ce mi-au smuls inima monștrii vor arunca afară pucioasă și hoituri și

astfel, ca Vezuvul, care a izbucnit la 79 post Cristum natum, da, aceasta e data precisă!, și poate pe aici o să iasă și curelele lui Empedocle, căci numai sandalele le-a înapoiat, iar fără curele nu le poate folosi nimenia... Și astfel infernul o să inunde pământul cu creaturile sale diforme, o să vicieze toată lumea, numai de mine nu se vor atinge, căci eu voi sta aici s'o aștept pe ea.

La acest gând realitatea îmi deschise ochii, cutremurându-mă... Ingenunchiai și c'o patină ruptă de pe gheață mă apucai să sparg gheața. Cu mâinile însângerate, de țândările ascuțite, îndepărtam zăpada și spărgeam furios ghiața. După multă trudă, izbutii să dau de căciulița ei: o smulsei și o sărutai plângând. Și iar începui. Târziu, îi găsi și capul, țeapăn și rece. Il trăseși afară, cu băgare de seamă, ca să nu mă'nfrunte: „iar ești brutal” și, plângând îl luai în brațe și mă ridicai, strângând nebun la piept paradisul meu pierdut.

Se stinseră becurile și în noaptea fatală, înfășurat în ninsoare, plecai cu ea moartă în brațe, orfan ca regele Lear.

P E D R U M

de GEORGE A. PETRE

De departe am pornit și viu de mult pe drum...

Praful drumurilor, ca un scrum

Încălzit de stropi de foc căzuți din soare,

M'a 'nsemnat cu răni carbonizate la picioare.

De departe am pornit și încă n'am ajuns...

Verile cu mirul arzător m'au uns,

Iernile cu lungi sirinzi de țurțuri tari

Injectară 'n trupul meu fiorii de ghețari.

De departe am pornit și parcă n'am s'ajung...

Trâmbiți, ca săgețile, văzduhul îl străpung;

Eu la toate le urmez chemarea,

Toate-mi desfășură'n mii de părți cărarea.

De departe am pornit spre... cine știe unde!...

Ținta mea mereu la orizont s'ascunde,

Iară eu întârziez 'n cale

Să culeg din oameni flori de plâns și jale.

De departe am pornit și mâine iar voi fi departe...

Drumul meu e nesfârșit și depărtările sunt sparte...

UN OM CA TOȚI OAMENII...*)

De Delavaronu

— Unu, doi, trei...

— ...patru, cinci, șase!.. Și năvălii în odaia amicului meu. Am vrut să-l îmbrățișez, dar el mă opri cu un gest, și continuă să numere, măsurând odaia în lung și 'n lat! După ce mântul, ridică ochii'n sus, și 'ncepu a număra grinzile. Apoi, făcând niște socoteli în gând, se așază pe un scaun și-mi arată și mie unul. În momentul acela, ușa se deschise, și intră proprietăreașă aducându-i scrisorile și ziarele sosite cu poșta.

— Ia ascultă cucoană — strigă el — cum te numești dta?!

Biata femeie, vădit surprinsă, își spuse numele.

— Bun!

Și însemnând numele proprietăresii într'un carnețel, i-se adresă din nou:

— Acuma, spune mi și numele străzii!

Proprietăreașă, din ce în ce mai surprinsă, se execută.

— Așa! Acum poți să mergi, și când mai vii la mine, să bați în ușă!

Bătrâna ieși făcându-și cruce.

— Ce-au însemnat toate astea, Victore, — întrebai nedumerit!

— Inchipește-ți, dragul meu — răspunse el aproape strigând — de atâtea ori am măsurat odaia în lung și 'n lat, și niciodată n'am ținut minte câți pași are în lungime, și câți în lățime! În fiecare seară număr grinzile, și 'n fiecare dimineață uit câte sunt! Știi ce-am pățit odată? Imi cere șeful niște relațiuni asupra unor ordine sosite dela dracu' știe ce autoritate, și cum nu-mi reaminteam unele amănunte, ridic ochii în sus, gândindu-mă. Observ atunci, că și biroul meu avea tavanul suspendat pe grinzi. Le număr: erau șase! În minte-mi vine întrebarea: odaia mea, câte grinzi are?! Nu mi-am adus aminte, vezi bine. M'am străduit vreme îndelungată uitând cu totul de 'ntrebarea șefului: zadar! Caut să-mi imaginez odaia în amănunte: degeaba! La fiecare numărătoare, îmi ieșea cu o grindă mai mult sau mai puțin! Turbam de ciudă. M'am chinuit astfel aproape o oră. Mă obseda căinește gândul să știu numărul grinzilor pe care e suspendat tavanul odăii mele! În cele din urmă, dau fuga acasă. Proprietăreașă, tocmai făcea curățenie în odale. Când m'a văzut intrând furios ca viscolul în miez de iarnă, a incremenit! Mă'mplântai drept în mijlocul odăii, smulsei mătura din mâna proprietăresii, și cu coada ei, isbind fiecare grindă 'n parte, le-am numărat: erau cinci! Cinci bârne groase, spoite cu var, având chenare albastre, precum vezi! Ca să mă conving, am început a doua oară numărătorea, dela celălalt capăt al odăii: mi-au ieșit șase! „Drăcia dracului!“ —

gândesc. „Ia numără-le și dta, cocoană, vezi, câte sunt?!“ Bătrâna, uimită din cale-afară, se tângul: „Maică Precistă, Doamne, da ce-ai pățit, domnișorule, nu ești cumva nebun?!“ Eu strig la dânsa: „Numără-ți zic!“ Le-a numărat: erau cinci! Cinci bârne groase, albe, cu chenare albastre, precum vezi! Le mai număr și eu odată dela un capăt al odăii și odată dela celălalt capăt: mi-au ieșit cinci grinzii la numără-le și tu, vezi, câte sunt?

Vrând-nevrând, le-am numărat.

— Da — îi spun — sunt cinci grinzi, cinci bârne...

— Va să zică, tot cinci sunt, — zise ea pentru sine.

Pauză!

Aprinse o țigară, și mă'mbie și pe mine.

— Ce! nu-ți afli locul?! — mă'ntebă el.

Intr'adevăr, eram foarte fericit în ziua aceea. Mă'ndrăgostisem prosteste de-o fată, care a doua zi ch'ar, mi-a spus c'o plătisesc! Imi privii prietenul cu ochii strălucind ca doi licurici într'o noapte fără lună, și isbucni:

— Sunt îndrăgostit!

Amicul meu slobozi o gură de fum, se uită lung la mine cu un aer atât de nepăsător încât mă scotea din sărite, și'ntrebă:

— De cine te-ai îndrăgostit?

— De domnișoara Păltineanu, — răspund cu vocea tremurătoare. Emoția mă gătuia, când îi pronunțam numele.

— Fiecare vita își găsește măcelarul! — observă el sentențios, și sculându-se de pe scaun, prinse a ocoli odaia fluierând. Se opri apoi în fața mea, se gândi puțin, privind-mă drept în luminile ochilor, și porni din nou, îngânând: „ce caraghios!“

— Dac'ai ști cât sunt de fericit, Victore! Și'ncepu să mă 'nvârtesc prin odale. Răsturnai câteva scaune, și sparsei un pahar. El mă privea surzând. Adună apoi cioburile paharului, le'n-tinse pe masă, și prinzându-mă de braț, mă sili să le privesc.

— Vezi tu? — zise el cu seriozitate — numai eri am cumpărat acest pahar. Acu e cioburi...

— Ți-l plătesc, n'are aface, — strigai eu.

— Ascultă, nu fii prost. Altceva vreau să-ți spun: privind cioburile acestea, nu ți-se pare că simbolizează ceva?!

Incremenii. Priveau cioburile de sticlă cu ochi tâmpiți, și'n minte părea că mi-se face lumină.

— Toate au un sfârșit, — continuă el grav. Diferența există numai în faptul că unele se curmă mai de timpuriu, altele stărue cu încăpăținare, înfruntând vremea și societatea. Dar nu uita: toate — mă'nțelegi? — toate au un sfârșit!

M'apuca să-i demonstrez unele lucruri, dar mi-o tăie scurt:

*) Din volumul „Săptămâna unui smintit“, ce stă s'apară.

— Să lăsăm teoriile! Nu cunosc discuțiuni mai inutile, mai seci, decât acelea ce se ntrețin asupra înțelegerii vieții.

Aprinse altă țigară, și-și continuă plimbarea, privind din când în când cioburile paharului, sau urmărind lumul țigaretelor. Și iar se nfiipse'n fața mea, și iar mă prinse de braț. Mi-se păru schimbat.

Zise:

— Ce te-ai face, dacă ți-ași aplica o palmă zdravănă, prietene?!

Și zâmbi, strângându-mi brațul ca'ntr'un clește. Vocea-i tremura, iar privirea — senină și liniștită — căuta un punct în spațiu.

— Ce dracu' o fi având astăzi?! — mă întrebam cu spaimă. Știam că-i ciudat, și lumea vorbea multe lucruri bizare pe socoteala lui, dar niciodată nu m'am gândit că mintea lui ar putea fi cătuși de puțin zdruncinată.

— Mulți cunoscuți — vorbi el cași cum mi-ar fi ghicit gândurile, — mulți cunoscuți sunt de părere că-mi lipsește ceva. Tu ce zici, amice?

— Dar fi serios, Victore...

— Mă uitam adineaori la tine — zise el, întrerupându-mă — și făceam o comparație. Vrei poate să știi ce anume comparație făceam? Ți voi spune. Dar șezi pe scaun. Astăzi am să-ți spun multe lucruri. Ne așezarăm pe scaune, unul în fața celuilalt. El fuma nervos, și se juca cu cioburile paharului. Uneori avea tresăriri nervoase. Incrunta sprincenele, închidea puțin câte puțin ochii, cași când ar fi căutat să desprindă cecece vroia să-mi spună, dintr'o lume necunoscută mie. În cele din urmă, se ridică, măsură câțiva pași încoia și 'ncolo, râzând mereu, apoi se așeză. Era grav și serios.

— Când ai intrat la mine — vorbi el — mă aflași măsurând odala, fuseși de față la numărătoarea grinzilor și la Interogatorul proprietăresii. Observai că ești foarte nedumerit, iar când ți-am spus că am poftă să-ți aplic o palmă, ochii tăi pluteau în apele spaimelor. M'am purtat ciudat din cale afară, vezi bine, și dacă în locul tău ar fi fost un altul care nu mă cunoaște îndeajuns, s'ar fi exprimat că sunt nebun, — sau cam așa ceva. Când fu vorba de palmă, nici tu n'ai crezut altfel. Așa e?!...

— Sub imboldul florului ce-ți pricinui amințirea iubitei tale, prinseși a sburda prin odale, răsturnând două scaune și spărgând un pahar. (Aci, se uită la cioburi.) Ai fi continuat desigur, s'alergi multă vreme, să-mi dărâmi soba, să răstorni dulapul, să spargi geamurile și să svârli afară cărțile, dacă nu te-aș fi împiedicat.

Pauză.

— Pricepi comparația? — mă'ntrebă.

— Nu, n'o pricep, — răspunsei.

— Ești tare prost, amice! Să vede că te gândești numai la domnișoara... cum ai spus c'o ch'amă?... Dar nu importă. Am făcut comparație între purtarea ta și-a mea...

— Acuma pricep! — răspunsei luminat.

— Domnul fie lăudat! Și dacă pricepi comparația, știi unde vreau s'ajung?

— Nu, nu știu! — îngânai nedumerit.

— Bun! Să ncepem cu palma. Află, dragul meu, c'aveam într'adevăr poftă să te palmuiesc. Nu știu pentru care motiv. Cred că pentru nici-unul! Așa-mi vine mie uneori. Mi-aduc aminte să fi văzut cândva un individ oarecare, purtând de-asupra buzelor un nas colosal și foarte impertinent. Ei bine, aveam o poftă drăcească să prind acel nas între degete și să-l port încoia și 'ncolo!..

— În Dumineci și sărbători, m'așez pe-o bancă în grăd'na publică, și când nu citesc, privesc lumea. Văd atâtea tipuri interesante, atâtea persoane cari au în ființa lor, în manierele și gesturile lor, ceva antipatic și respingător, sau, dimpotrivă, ceva simpatic și atrăgător, încât nervii îmi sunt continuu surescitați. Aproape fiecăruia doresc a-i face câte ceva: unuia să-i dau o palmă, altuia să-i înfig unghiile în beregată, pe celălalt să-l pun în patru labe și să încalec pe el, sau să mă postez în fața unei dame și să scot limba la dânsa!

Tăcu. Aprinse altă țigară și privi vreme îndelungată fumul albăstriu. Își îndreptă apoi ochii asupra-mi, și iarăși isbucni în hohote.

— Mă uitam la tine când sburda prin odale ca un ieșit din minți, — continuă el cu zâmbetul pe buze. Erai foarte caraghios, prietene! Ca toți îndrăgostiții, dealtfel.

Tăcu din nou, și mă privi încruntat. Se lăsă cu scaunul pe spate, pironi privirile 'n tavan și îngână câteva cuvinte pe cari nu le-am priceput. Deodată sări drept în picioare, ocoli masa de mai multe ori aproape alergând, și 'n cele din urmă se prăbuși pe scaun. Era schimbat cu desăvârșire. Devenise palid la față, și accese de nervi îi scut rău trupul slăbit. Avea însă privirea senină și liniștită: părea că spiritul îi plutește într'o lume de visuri și poezie. Rămase astfel preț de câteva minute, apoi clipi des și repede, își trecu mâna peste frunte, scutură cu putere capul, și mai aprinse o țigară. Fuma fără întrerupere, și părea că se gândește profund.

Zise:

— Intr'una din zile, mă plimbam prin lunca din marginea orașului. Era atâtea liniște, de gândeam c'o auzi! Ai fi zis că păsările au încetat să cânte, pătrunse de solemnitatea tăcerii! Tocmai vroiam să m'așez pe un dâmb îmbrăcat cu iarbă verde și mătăsoasă, când sbucni, dintr'un tufșuș des ca peria, un cunoscut oarecare. Avea părul răvârșit, și hainele 'n desordine. Fața-i radia, și ochii-i străluceau ca două puncte de fosfor. Privindu-l își făcea impresia lămurită a unui nebun, grozav de fericit în neștiința lui. Se repezi la mine cu brațele ridicate, și păr' de veste, mi-se agăță de umeri țipându-mi în ureche: „sunt îndrăgostit!“ Mărturisesc, am avut un acces de furie. Desfăcui brațele îndrăgostitului meu, îi prinsei amândouă mâinile 'n stânga, iar cu dreapta

Îi aplicai o palmă strașnică, încât se clătină! El își smulse mâinile, și cu ochii plini de spaimă, o luă la picior, îngânând: „smintitule“! Când fu ceva mai departe, strigă: „ești nebun“! Dacă văzu că nu mă clintesc, se opri locului, și ncepu a scoate limba la mine! Mai apoi, prinse a se învârti în jurul unei sălcii, țipând și strâmbându-se, de-ți era mai mare milă!

— Altă dată, m'am dus să vizitez un prieten. În nenumărate rânduri mă rugase să merg să-l văd la el acasă, spunând că printre alte lucruri frumoase, are o bibliotecă bogată și aleasă. L'am aflat alergând prin oada. M'a întâmpinat sărind, m'a îmbrățișat, apoi mi-a făcut vânt pe scaun! El continua să alerge și să svârle cu ce-i ieșea 'n cale. L'am dat pace, vezi bine, spunându-mi că omul în casă la el, liber e să facă ce poftescel! Liniștindu-se, s'a apropiat de mine, m'a privit cu multă dragoste și mi-a șoptit: „sunt foarte vesel, prietene, sunt foarte vesel și fericit! N'am niciun motiv, crede-mă! Iacă! așa-mi veni mie să alerg, să sparg totul, să mă urc pe masă, să dansez cu scaunul în brațel..“

Tăcu. În odaia vecină, proprietărea vorbea cu cineva 'n șoapte.

— O auzi? — observă el. Intotdeauna vorbește așa. Am făcut-o atentă să păstreze liniște când sunt acasă. Nici ea nu mă crede cu mintea întreagă!

Iarăș tăcu. Aprinse altă țigară, se ridică, și-mi puse mâna pe umăr privind-mă drept în față:

— Spune drept, amice, sunt eu într'adevăr nebun?!

N'asteptă răspunsul, și vorbi:

— Nu, nu sunt nebun! Sunt un om ca toți oamenii, pricepi?

Se 'ndreptă apoi către ușe, și chemă la el proprietărea. Biata femeie, intră cu mâinile cruce pe piept, uitându-se când la el, când la mine.

— Ia ascultă, cocoană — o 'ntrebă — dtale nu-ți vine uneori poftă să joci singură?!

— Doamne, Maica Domnului, da' ce stai să vorbești astfel de lucruri, domnișorule?! — se minună bătrâna. Sunt cu un picior în groapă și cu unul afară, și dta mă 'ntrebi dacă n'am poftă să joc! Și măsurând o cruce, se 'ntoarse să plece, dar el o reținu:

— În tinerețe, nu jucai uneori singură, nu vorbeai cu dta însăși, uitându-te în oglindă bunăoară, n'aveai uneori poftă să alergi, să strigi, să te-agăți de gâtul cuiva și să-l săruți sau să-i dai câte-o palmă?!

— D'apoi — răspunse femeia, gândindu-se, — omul cât e tânăr, face multe prostii!

— Bine, du-te.

Și îndreptându-se spre mine:

— Sunt un om ca toți oamenii, prietene, auzi? Nu sunt nebun. Nici măcar smintit nu sunt. Nimic nu-mi lipsește, nimic nu-mi prisosește. Păru că se gândește puțin, apoi adăugă:

— Diferența există numai în faptul că eu mă studiez mai mult decât alții, îmi urmăresc toate mișcările, mă cobor până 'n cele mai tainice firide ale sufletului meu, analizez subit după toate gândurile ce-mi împulază mintea, caut să fac un triaj radical al ideilor. Și cu toate astea, nu mă pot stăpâni să făptuesc unele lucruri ce par a fi fructul unei minți desechilibrate. Și 'n astfel de împrejurări, persoana mea se dedublează: unul făptuește, celălalt privește crunt, critică și condamnă. Iată pentruce privirile ochilor mei sunt de cele mai multe ori întunecate și sinistre, trupul mi-e scuturat de nelămuriti fiori, până 'n cele mai ascunse fibre ale lui, iar pumnii mi-se 'ncleștează spasmodic, ca 'n fața unui vrășmaș!..

— În unele împrejurări, criticul din mine e mai puțin aspru, mai indulgent. Logăduie unele manifestări extravagante, și pare că se distrează și el privindu-le, deși în fond le condamnă. Și astfel, starea sufletului meu oscilează necontent în tre o vesellie falsă și exagerată, și o tristețe sinceră și profundă. Oh! nu, nu trebuie să te cobori niciodată în taințele sufletului. Găsești acolo patimi de cari te 'ngrozești!..

Pauză!

— Interesant e faptul — continuă el gânditor — că sunt indivizi cari manifestă astfel de simptome, încât rațiunea ta ca privitor, se află într'o grozavă încurcătură. În inconștiența lor însă, socot că nimic nu-i ciudat în ceea ce făptuesc, și aprecierile tale asupra acestor purtări, le 'ndreaptă asupra-ți foarte convinși și hotărâți. Și — Doamne! — câți nu vor fi astfel! Bunăoară prietenul despre care-ți povestii, pentruce alerga prin oada trântind scaune și mese?! Tu pentruce săltai ca un animal rănit? Imi vei spune — poate — că este felul de a-și manifesta fericirea unii îndrăgostiți. Fie! În cazul acesta însă, nu ți-se pare că ceea ce numim fericire cu atâta extaz, e foarte aproape de ceea ce numim, îngroziți, nebunie?! Și pentru cei cari n'au *nicio pricină* când făptuesc astfel de lucruri, cum rămâne? Da! te rog să-mi răspunzi: cum rămâne cu aceștia?..

Pauză, plimbare, și fum!

— Aș vrea să știu cum e starea normală a unui individ privit sub toate raporturile, — continuă el agitat. Da, asta aș vrea să o știu. Căci între purtarea mea de astăzi — să zicem — și a unui nebun din cei mai puțin periculoși; sau între purtarea îndrăgostitului din luncă și a unui nebun vârat în cămașa de forță, — nu-i aproape nici-o diferență! Cu toate astea, ei sunt închiși și puși sub pază, iar noi suntem slobozi.

Oftă prelung și murmură:

— Sărmanii oamenii!..

În oada se 'ntunecase. Luna — palidă și rece ca fața unui mort — își reflecta razele sfioase, tremurătoare, în cioburile paharului. De undeva, dede parte, glasul tângulos al unui fluer se strecura așa de ușor, așa de fin, încât părea pe flece cîlpă că se stinge și mereu renaște, apoi rătă-

cește prin liniștea înserării, sfios ca o mărturisire, trist ca un suspin. Tânguitul devenea încet dar pătrunzător, fremătat de aripile unei adieri ușoare; pe urmă sunetele se urmăreau grăbite și se repetau ca o rugăciune desnădăjduită. Câteva clipe încetă. Apoi fu o muzică învălmășită: sunetele se'ntrerupeau, foșneau, suspinau, și la urmă se'nnecau într'un găfâit de iubire!..

Prietenul meu era palid și îndușoșat. Ochii umezi, păreau două picături de rouă în razele lunii. Peptul îi sălta în suspine deabia simțite, iar mâna albă stângea în neștire cioburile pa-harului, — simbolul nimicniciei!..

Vorbi:

— Câte patimi fierb în sufletul omenesc!

Iar mai târziu:

— Sărmanii oamenii!..

Il părăsii fără un cuvânt. Când să deschid, mi-aruncaii ochii la el: razele lunii, albe și puternice, îi inundau capul cu o Mare de lumină, formând în jurul lui ca o aureolă de martir. Două lacrimi mari și limpezi, strălucind ca două diamante cu reflexe verzuu, îi aninau de gene!..

INCHINARE

de TEODOR MURĂȘANU

*Inchinu-mă fie, pământ înflorit,
Pe Mureș la deal și pe Mureș la vale..!
Că 'n tine părinții-mi s'ou frământat,
Au răs, au iubit și s'au închinat
Gustând din bunătățile tale —
Inchinu-mă fie pământ înflorit,
Pe Mureș la deal și pe Mureș la vale..!*

*Inchinu-mă fie, pădure de brad,
Tămâie nestinsă 'n cădelniți de aur,
Biserică verde, nepieritor răsad...
Că tu 'n zilele grele ne-ai mângăiat părinții,
Ia-i întărit și le-ai preschimbat în laur
Pe frunțile aspre, cununa suferinții!*

*Inchinu-mă vouă, bătrânilor munți,
Cu bărbi de mesteacăn, cu diademe pe frunți —
Că voi cu 'nspăimântătoarea tăcere
Ne-ați însuflat suprapământeașca plăcere,
Din stânci și din poduri de curcubeu
Să ne facem părelnice schele,
Pe cari să urcăm fără pregeț, mereu,
Spre feluri din lumea eternelor stele..!*

*Inchinu-mă vouă, neadormite vânturi,
Gigantice harfe, bulboane de cânturi —
Că voi cu melodile voastre felurite,
Sub muta și nemărginita boltă,
Prin veacuri ni-ați stat drept pildă involtă
Să ne strivim sufletul în cântări înmiite...*

*Inchinu-mă fie, preamăritule soare,
Văpaie nestinsă, minune orbitoare..!
Că tu ne 'ncălzești, ne luminezi și ne-areși
Dedesupt pământ negru, deasupra cer senin —
Ne umpli de fioruri, ne 'ndemni și ne 'nvești
Să cântăm, să luptăm, să trăim îndrăsneși
Și pe urmă tot așa să ne stângem... Amin!*

CĂRTURARI I

— FRAGMENT —

de Sabin G. Truția

Pe străzile tăcute și pustii ale Ierusalimului, cărturarii mergeau grăbiți, cu bărbiile adâncite în piept. Cuvintele regelui și prezența drumeților străini le da de gând. Și cât de fără veste s'a petrecut totul... Mulți dintre ei erau adormiți când au venit soldații romani să-i cheme la palat.

În primele momente credeau, că s'a descoperit firul răscotei urzit de ei în secret, contra stăpânirii romane. Sufletul lor se îngrozise. Nu-și dau seama cum au intrat în palat. De-atâta doar își amintesc, că au fost petrecuți de soldați. Min-tea lor nu era în stare să cugete. Așteptau înfrigurați să-și audă osânda. Și iată, puternicul Irod îi lingusește numindu-i „bărbați fruntași ai neamului Israel!“ Și în loc de osândă, el îi întrebă:

— Unde are să se nască Mesia?!

Nu a fost nălucire, Au văzut doar cu ochii pe drumeții străini; și răspunsul lui Ioazar le sună și acum în urechi. Și toate acestea s'au petrecut atât de iute, încât nu sunt în stare acum nici măcar să mediteze!..

La cotitura unei străzi cărturarii se opriră. Erau în fața templului mareț, ale cărui turle aurite străluceau în reflexul lunii.

— Ah, ce liniștit mă simt departe de Irod — spuse un cărturar mărunțel cu barbă roșcovană. — Îngâmfarea lui mă irită vecinic. Aș preferi ori-ce neajuns, numai să mă văd scăpat de societatea lui înăbușitoare. Ați luat seama... că nu a răspuns nimic la salutul lui Ioazar?!.. O! și noi trebuie să suferim această dejosire. Dar până când?!

— Nu te mire faptul Ionathan — răspunse un altul.

— Irod e rege și pe iudei în totdeauna i-a disprețuit!

— A noastră e vina Simon, prea suntem neputincioși!

— Tăceți! — îi întrerupse Ioazar. — Suntem poate pândiți, și cuvintele voastre rostite într'un moment de enervare, pot să aibă urmări funeste pentru poporul întreg.

Să avem răbdare, și viitorul va dovedi, dacă de fapt suntem ori nu neputincioși. Dumnezeuul lui Israel trăiește; și el va ști să le 'ntocmească toate. Veniți să mergem de-aici.

— Să mergem, dar unde? — spuse iarăși Ionathan — Dacă într'adevăr suntem pândiți de oamenii regelui, unde să putem vorbi fără teama de-a fi surprinși? Ce rușine! Să fim urmăriți, ca făcătorii de rele! —

— Să mergem în templu. — spuse Ioazar.

— Și crezi tu că acolo vom fi scutiți?

— Templul nu poate fi pângărit! Asta o știu și romanii; și în templu nu vor îndrăsnii să ne pândescă. —

— Din parte-mi fier îți urmez cuvântul — Intrați în templu, cărturarii își ocupară locul.

Ioazar se așeză în față pe un scaun mai ridicat. Stătu câteva clipe gânditor, apoi își ridică mâna încet și zise:

— Ați auzit întrebarea regelui Irod și răspunsul pe care l'am dat în numele meu și al vostru. Ați văzut înșivă străinii cari întrebau de nou născutul împărat al iudeilor, și nu pot, o frații mei, să nu vă pun întrebarea: ce credeți voi despre toate acestea?...

— Mie îmi vine să cred, — spuse unul dintre cărturarii, cari ședea în frunte — că totul e o înscenare din parte lui Irod. Străinii au fost chemați într'adins de el. Irod e viclean și vrea să ne tragă în cursă. Știți foarte bine, cât de mult își teme domnia, și în primul rând se teme de noi. El știe că poporul e în mâna noastră. Pierzându-ne pe noi, poporul ar deveni o jucărie în mâinile lui.

— Aprob cuvintele tale din urmă, Iuda, — reluă vorba un altul, — dar nu cred, ca străinii să fie chemați într'adins. Ei sunt veniți din țări îndepărtate. Înfașșurarea lor e mult mai cinstită, decât să poți presupune despre ei un lucru atât de josnic. Irod spune că au fost călăuziți de o stea miraculoasă, și ei întreabă despre noul născut împărat al iudeilor... E ceva neobicit! Un singur lucru mă miră. Dacă de fapt s'a născut acest copil, și el este împărat al iudeilor, cum de noi nu am știut nimic?...

— Adevărat! — continuă Ionathan. — Noi suntem iudei, poporul ales al lui Iahve! Cum se poate totuși, ca străinii din lumi îndepărtate să știe despre acela care se naște împărat pentru iudei, și noi să nu știm nimic?! Acest lucru e de neînțeles! Irod spunea, că poate nou născutul este Mesia!... El trebuie să se nască din neamul lui David.

Și pe cât știu eu în Bethleem nu se află astăzi nimeni din neamul acesta; cel puțin în linie dreaptă nu! Prezența străinilor nu m'a mirat de loc. Câți neguțatori și drumeți — poate din țări mai depărtate, decât aceia pe cari i-am văzut azi la palat, — nu trec prin Ierusalim? Ce oraș din lume se poate asemăna cu Ierusalimul? Roma, Alexandria, Athena și Antiochia?... Dar ce sunt acestea în comparație cu sfânta cetate? Că nou născutul ar fi într'adevăr Mesia? Eu zic, că nu, și-mi vine să cred cuvintelor lui Iuda, că totul e o înscenare din partea lui Irod. Ar vrea să ne atragă în cursă. Atât e totul!

Câți-va dintre cărturari aprobă.

Ioazar făcu un gest negativ și privind în ochii vorbitorului spuse:

— Tu zici Ionathan, că nu cunoști în Bethleem pe nimeni, care să fie din neamul lui David. Dar adu-ți aminte de porunca Cesarului August pentru conșcrierea sufletelor. Cei aparținători familiei lui David, trebuiau să meargă pentru conșcriere la Bethleem. Și între sutele de femei, cari erau nevoite să plece la drum, — constrânse de porunca Cesarului — nu s-a putut afla și „mama“ al cărei timp să fie aproape și să nască copilul

înainte de-a-se putea reîntoarce acasă? Tu nu te gândești la aceasta Ionathan? Și voi ceilalți?!

Cărturari se priviră întrebători.

Ionathan își netezi zimbînd barba roșcovană și răspunse:

— Acest lucru se poate. Mulți copii se nasc, dar câți din ei ajung vârsta bărbăției?... Mesia are menirea de-a ridica iarăș la mărirea de odinioară împărăția lui David. El trebuie să scuture, de pe grumajii poporului, jugul robiei. El va veni cu putere...

Glasul lui va fi tunet, la al cărui răsunet se vor prăbuși cele mai puternice ziduri. Cine e însă nebunul, care să lege atâtea nădejdi de-un copil?... Că va crește copilul mare?... Și asta se poate!... Puterea lui Iahve e nemărginită! Dar, putea-vom noi răbda până atunci jugul ce ne apasă?... O, nu! Eu zic, că Mesia e născut de mult... și așteaptă numai momentul binevenit?...

— Ce putem face noi fără conducător înțărît cu putere de sus, în fața legiunilor romane? — spuse Ioazar abătut.

— Ce putem face?... Aduceți-vă aminte de trecutul măreț. Ce era oastea poporului ales, față de mulțimea cotropitoare a filisteilor?... A așteptat atunci cineva după David să se nască?... Se gândia cineva la el? Și dacă nu era războiul, murea poate necunoscut!... Așa e și astăzi. Mesia trăiește... și așteaptă momentul binevenit. Dar ce poate el să facă, dacă noi nu-i pregătim calea și nu-i facem drepte cărările, cum zice scriptura?...

O! de-aș avea virtutea lui Samson, ori măcar puterea cuvântului de-a răsvrăti poporul, n'am aștepta mult după Mesia! Și vă jur, că eu aș fi cel dintâi, care aș intra în tabăra lui și aș isbi vijelios în „acvila romană“! Ah! ei nici nu visează, că peirea le vine de la Israel!... Cel nou născut?... Nu, nu! e nebun cine leagă nădejdi atât de mari de-un copil! Că va crește?!... — zic iarăș — se poate, dar cine va putea răbda până atunci?... O, frații mei, până să ne mântuiască noul născut, putem pieri cu toții, ca viermii vetebnici!

Voi credeți cum vreți, sunteți doar înțelepți, din parte-mi însă, vă spun hotărît, că eu nu leg nici o nădejde de-acel copil, chiar dacă într'adevăr s'a născut!

Ionathan tăcu. Și prin liniștea adâncă ce stăpânea în templu, se auzia pocnetul ușor a-candelilor ce ardeau de-asupra altarului sfânt al lui Iahve. Cărturarii rămaseră cufundați în gânduri. Cu bărbile răzimate în palme, visau un împărat puternic, care va ridica iarăș împărăția lui David la mărirea de odinioară. În înpletirea inimii lor nu-și dedeau seama, că Mesia avea o altă menire, mult mai sublimă. Puțini din ei credeau în noul născut, dar și sufletul acestora era plin de-aceiași deșertăciune.

— Să mergem, e târziu în noapte, — spuse Ioazar, ridicându-se încet și pornind spre eșire.

REGELE MAȘTILOR

de: Ramón del Valle-Inclán

Ceialalți îl urmară tăcuți. Ajunși afară, loazar îi privi stăruiitor și le spuse:

— Răbdare, răbdare vă zic..., și viitorul va deslega curând, tot ceiace nouă ni-se pare azi cu neputință.

Cărturarii își strânseseră mai aproape de trup hainele lungi și respirân-se pe străzile pustii, porniră cu pași zoriți spre casă.

HERMANOSA DIN CORINT

O PAIEȚULUI!

de MARCEL ROMANESCU

— Opaieț sfânt, opaieț sfânt,
tu care arzi când mă frământ
și te topești fără cuvânt;

tu ce mi-ai stat la cap de pază
în nopțile când aiurează
iubirea 'n zimții tăi de rază, —

a treia oară mi te-ai stins,
dar patima ce m'a cuprins
se 'nvolbură tot mai aprins.

O, de-aș putea dormi o clipă,
să simt că 'n vis se înfiripă
ce n'am putut fura în pripă;

și, fluturi, dorurile 'n zbor,
să se topească 'n el, să mor
sub bolta frunții fără nor!

Voi, zori de aur, fărămițe,
nu-mi scormoniți printre șuvițe,
că nu mai fac din voi gropițe;

nu mai cunosc sărutul strâns
în care râsul rupe plâns,
ci doru 'n pieptul meu constrâns.

De câte ori crezui că vine
și iată zorile 'n glicine...
Eu lângă tin', tu lângă mine,

tu care arzi când mă frământ,
opaieț sfânt, opaieț sfânt,
nu te topi fără cuvânt!

Preotul din San Rosendo de Gondar, bătrân slab și șiret, cu profil călugăresc și ochi adânci cenușii de fiară sălbatică, se întorcea acasă pe seară după ce își făcuse rugăciunile. Câțiva plopi uscați abia rupeau singurătatea câmpiei înțepenită de frigul iernii. Drumul, acoperit de frunze uscate, părea că plutește în aburul roz al amurgului. La o cotitură, se ridica o capelă mititică și cutia milei, desfundată, își arăta fundul. Casa preotului se înălța singuratică în mijlocul câmpiei, nu departe de niște mori. Era neagră, dărăpănată, plină de crăpături și spărturi, ca milogii aceia bătrâni ce înfruntă soarele și ploala cerșind dealungul marilor șosele. Fiindcă noapte îi călca pe urmă, prevestitoare de furtună, preotul mergea repede. Era unul din capetele acelea tunse, arestați pe vremea războiului carlist, cari după ce dăduseră banii strânși pentru propriile lor biserici, ca să ajute propria lor răsmiriță, țineau apoi slujbă pentru pomenirea dușmanilor lor. Cu toată vârsta lui, se ținea în picioare.

Cu mâinile vârâte în buzunarele unui anteriu albastru, pălărie cu borduri largi și o uriașă umbrelă roșie sub braț, preotul, după ce mângăia un câine ciobănesc ce păzea în fața casei, intră în bucătărie tocmai în clipa în care o țărăncuță așeza masa pentru cină.

— Ce mi-ai gătit, Isabela?

— Nu vezi, unchiule?

Și fetița, aprinsă la obraz de căldura vetrei, cu basmaua înodată la ceafă ca să strângă grămada de păr castaniu, cu mânecile suflecate desgolind până mai sus de cot brațe albe ca spuma, rumenă ca un spic, melancolică, stufoasă ca o ramură verde și înflorită, arătă vasul de „filloas“ blonde, felul de bucate clasic și tradițional cu care se sărbătoresc în Galizia: ultimele zile ale carnavalului. Ca vechi cunoscător, preotul le privi lacom, apoi șezând pe o bancă lângă foc, scoase din buzunar tutun negru frecându-l încet în palme. Era confundat în această ocupație când lătrăturile mâniașe ale câinelui, — ce alerga adulmecând văzduhul dintr'un colț în celălalt al odăii, oprindu-se din când în când ca să sgărie ușa eu ghiarele, — îl siliră să se scoale ca să vadă ce era.

— Bestie blestemată!

Isabela murmură cu teamă:

— Să fi turbat?

— Nu bea apă? Ce ideie! Dacă ar fi, n'ar lătra așa.

În timp ce de pe drum se auzea o hărmălaie sgomotoasă, ce părea că vine din iad: bătăi de tobe, mugete lugubre de trâmbiți, țipete de chitare dezacordate, țimbale și castanete, Isabela deschise fereastra privind în întunec.

— O, e o mascaradă!

Muzicanții improvizați abia văzură fata și începură să urle, să facă salturi și piruete, năvălind în casă cu scandalul și neobrăzarea ce ți-o dă fața acoperită de mască. Erau șase bărbați, afumați și negri ca niște diavoli, travestiți în haine de femei, de soldați și de milogi. Cu ochelari negri, bărbi lungi de călți, pălării rupte, mantale cârpite, toate zdrențele cele mai urâte, jilave și puturoase, care nu-l prea recomandau. Purtau pe o targă o fantoșă trucată de rege sau împărat, cu coroană de hârtie și sceptru de trestie. Pe față, îl pusese o mască grosolană de carton; un cearșaf alb complecta restul îmbrăcămînții.

Preotul, cu aspră curtenie, îl pofti să se descopere și să bea un gât, dar nu voia să asculte, ci mestecară complimente însoțite de gesturi mari, îngonunchieri și închinăciuni grotesti.

Puseseră targa pe jos și asurzeau bucătăria bătându-și joc bădărănește de preot și de fată, cari nu se s'înțeau jicniți pentru atâta, ba prindeau chef la jocul acesta neprevăzut, râzând cinstit și cu poftă. Numai câinele, ghemult sub vatră, rânjea colții și continua să latre. Părintele stăruia ca ei să guste vin din via lui: mai bun ca al său nu se pomenea nici la zece poște în partea locului. Era curat cum îl face Dumnezeu, fără amestecuri sau dresuri de spirt, zahăr sau ierburi... Aprinse un mic felinar, desprinse o cheie ruginită dintre atâtea altele ce atârnavă de o bârnă a tavanului și cobrî pe scara ce ducea în pivniță.

De jos, se auzi strigând:

— Isabelo, dă-mi cana mare!

— Vin îndată, unchiule!

Scoase oala de pe foc, luă cana din perete și dispăru în golul întunecos, ce o înghiți.

Atunci una din măști se întoarse cu fața spre fereastră și o deschise încet, luând seama să nu facă șgomot. O pală de vânt stinse lumina, lăsând odala în beznă. Se vedea numai scânteierea roșie, sângerie a jăraticului și diabolica fosforescență a pupilelor pisicii, ce da încet din coadă ațipind pe piatra încălzită a vetrii. Deodată se făcu tăcere adâncă. Cineva șopti:

— Nu se aude nici o suflare.

— Să mergem, deci.

Căutară ușa băjbâind și se topiră ca niște umbre. Pe scărița pivniței răsunau acum pașii gazdei. Isabela, care mergea înaintea preotului, se opri fără să ndrăznească să înainteze. Pe fereastră, lăsată deschisă de măști, întrezărea cerul înourat și drumul alb de zăpadă, luminat de lumina melancolică a lunii:

— Au plecat.

Și fără să știe de ce, fetiței îi fu frică. Părintele, ce venea pe urmă cu felinarul, răspunse vesel:

— Ce cheflii! Dar de sigur, o să se întoarcă.

Cum să nu se întoarcă? Doar lăsaseră acolo, în mijlocul bucătăriei pe regele lor, gro-

tesc în gravitatea sa nemișcată, cu coroana sa de hârtie, scepstrul său de trestie, mantia albă și fața bufonică de carton!.. Isabela, care-și venise în fire, făcu doi pași înainte și apropiă cana de buzele regale.

— Vrei să bei, Măria Ta?

Când trase cana înapoi, masca mișcată descoperi o frunte gălbule, doi ochi sticloși, înspăimântător, oribili.

— Maică luminată!

Și tânăra, cutremurată de oroare, se dădu înapoi până atinse zidul. Preotul o dojeni bând:

— Dar ce muierușcă mai ești!

— Ba nu, unchiule, e un mort, un mort!..

Și strângându-se de bătrân, se apropia tremurătoare, cu spalma grozavă a țăranilor, ce le împinge să se apropie și să vrea să vadă, în loc să închidă ochii și să fugă. Preotul smulse masca hotărât, apoi ridică felinarul proiectând lumina pe fața imobilă și cadaverică. Privi multă vreme, cu ochii dilatați de uluire, apoi lăsând felinarul ce-i tremura în mână, șopti cu glas schimbat și sugrumat:

— Il cunoști?

Fata răspunse:

— E domnul abate de Bradomin.

— Da..., mâine o să ținem slujbă pentru pomenirea sufletului său.

Isabela tremura toată și întreba gemând ce trebuiau să facă, tânguindu-se de nenorocirea ei și ce li s'ar întâmpla, ei și unchiului, dacă judecătorii ar afla.

— Unchiule, domnule uechlu, să dăm de știre morăului.

Preotul se gândi o clipă, apoi zise:

— Nu, mai de grabă oricare altul. Mi se pare că cunosc pe fiul săi. Dar am putea să-l îngropăm în curte, lângă portocali.

— Dar dacă-l desgroapă câinii, cum s'a'ntâmpnat cu sluga arendașului din Sobran? Nu-ți mai aduci aminte?

— Oricum, nu putem să-l ținem în casă. Ai cu ce să aprinzi focul?

— Trebuie să fie.

Părintele se duse atunci la fereastră, o închise, punând drugii de fier, și făcu la fel cu ușa.

— Acuma trebuie să tacă întâi câinele ăsta blestemat. Și dacă cineva strigă, chiar de dărâmă casa, nu răspunzi. Ai înțeles?

Iși scoase rasa și, apucând o furcă, coborî în pivniță. Peste puțin, se întoarse cu o grămadă urlașă de ramuri uscate de brad și alta de paie, le lăsă să cadă în fața copilei, ce sta ghemuită jos, lângă vatră, gemând cu fața pe genunchi, și-i porunci să aprindă cuptorul. Copila se sculă ascultătoare, fără să înceteze să tremure, palidă ca o moartă... Flăcările nu întârziară, cu scăpărări de scântei și trosnet de lemn uscat, să acopere gura neagră și joasă a cuptorului.

Se prelungeau în limbi ce ajungeau până în mijlocul bucătăriei, ca o mare suflare înflăcărată. Reflexele vâlvății dădeau feții livide a

celui asasinat, o aparență de viață. Preotul desfăcu legăturile ce țineau pe mort strâns de targă, apoi făcând semn Isabelei să se dea la o parte, îl vârî cu capul în cuptor; dar, fiindcă era grozav de țepăn, trebui să aștepte întâi să se carbonizeze o parte a trunchiului pentru ca restul trupului să poată intra. Când dispărură picioa-impise de farca lungă cu care preotul ațâța focul, Isabela, aproape neînsuflețită, căzu zdrobită pe bancă.

— Dumnezeu, ce oroare!

Părintele îi spuse că un pahar de vin i-ar da puțină inimă, și ca să-i dea pildă, lipi cana la buze, bând cu nesăț. Copila continua să plângă și să se jelească.

— L-au ucis ca să-l jefuiască, de sigur. Altfel nu poate să fie. Un suflet sfânt ce nu supăra pe nimeni! Bun ca pâinea caldă, demn ca un boier mare, milos cum nu se pomenea pe pământ. Sfântă Fecioară, ce oroare, ce infamie!

De-odată încetă plângă, se sculă în picioare și cu prevederea ce naște d'n bănuială, tremurând totuși, risipi cenușa și închise gura cuptorului. Preotul, șezând pe bancă, reîncepu să fumeze, șoptind din timp în timp cu mult calm:

— Să mă ierte Dumnezeu pentru ce ți-am făcut, sărmane Bradomin!

In românește de: *Marcel Romanescu*

SOCIETATEA SCRITORILOR ROMÂNI DIN ARDEAL REZULTATUL UNEI ANCHETE

CE AU RĂSPUNS SCRITORII: G. TODICĂ, ION GORUN, IUSTIN ILIEȘIU, MIHAIL GAȘPAR, ION CLOPOȚEL, HORIA PETRA-PETRESCU, V. AL. GEORGE, EMIL ISAC, SEBASTIAN BORNEMISA

— LĂMURIRILE DLUI VALERIU BORA, INIȚIATORUL ACESTEI ANCHETE —

Ca un corolar al inițiativei luată în revista noastră, pentru întemeierea unei Societăți a Scriitorilor Români din Ardeal, d. Valeriu Bora a trimis la o seamă de scriitori următorul apel-chestionar:

STIMATE DOMN,

Cred că vă este cunoscută inițiativa ce am luat-o în coloanele revistei „Cosinzeana“, — săptămânile trecute, — de a se înființa Societatea Scriitorilor Români din Ardeal.

Unul dintre multele motive ce ne îndeamnă la această acțiune, sprijinită și de alți factori ai literaturii din Ardeal, este tristul adevăr că scriitorii din Ardeal sunt prea puțin cunoscuți în Patria-Mamă: — o irosie de nebănuite comori sufletești, nu numai pentru Ardeal, ci, mai presus de toate, pentru întreaga literatură românească.

Dorim prin această acțiune să înfrățim literatura Ardealului cu cea a vechiului Regat. Să înfrățim pe literații din Ardeal cu cei din Patria-Mamă și viceversa. Dorim încurajarea talentelor, de altfel de ori-unde ar veni în mijlocul nostru, — nu însă și a secăturilor literare.

Toate aceste postulate le putem ajunge numai printr-o organizare selectă, temeinică și chibzuită, a scriitorilor.

Dorim o valorificare, — în tot cuprinsul Patriei, — a puterilor creatoare, în domeniul literar, de care dispune acest colț de țară.

Avem destule pilde când nici oficialitatea trecutului, — exceptând pe marele Goga, — nici „Societatea Scriitorilor Români“, nici pomanagiile cenaclurii literare, nici nimeni nu a prea dat vre-o atențiune literaturii și scriitorilor din Ar-

deal. Prin înființarea acestei Societăți tindem la ridicarea Ardealului literar din locul de aciuire și indiferență. Acest fapt va contribui la o grabnică unificare sufletească. Să ridicăm valorile intelectuale de care dispun provinciile alipite, la locul de unde va trebui să pornească adevăratul cuvânt al sentimentelor și faptelor, căci dela micii politicieni zadarnic am așteptat-o.

Proiectata Societate ar avea chemarea nu numai literară ca scop principal, ci, în același timp și o largă menire culturală și socială — fiind națională prin însăși structura sa.

S-o încercăm aceasta cu ajutorul Muzelor, — dacă prin politică, e atât de greoi și refractar.

Deci ne luăm voe a vă adresa următorul chestionar, rugându-vă să binevoiți a ne trimite răspunsul dv., cel mai târziu până la 20 Dec. a. c. inclusiv:

1. Credeți de bine și din ce motive, ca proiectata Societate să ia ființă?

2. Cari ar fi în principiu, bazele de organizare și activitate?

3. Cari ar fi eventualele dv. argumente cari v-ar îndemna să aveți o altă atitudine în această chestiune?

Congresul va avea loc, credem, după sărbătorile Crăciunului, la Cluj, — anunțându-se pe cale publicistică, de către cei ce le revine această sarcină.

Scrisoarea d-voastre răspuns — trimisă la adresa mea, se va întrebuița pentru un ultim articol, ce voi scrie în această chestiune. Neprimind nici un răspuns până la data de mai sus, 20 Dec. 1926, voi considera acest fapt ca o sinceră aderare din partea d-voastre la idealul ce ne preocupă.

Dacă mi-am permis să vă adresez personal acest apel, — nu am făcut-o din motivul că m-aș crede cel mai chemat să iau la mână realizarea acestui postulat al generației literare.

E numai o simplă inspirație, pe care putea să o aibă ori-cine și, nu e nimic mai mult, sau altceva.

Factorii competenți au cuvântul și sarcina de a o realiza.

Rugându-vă să binevoiți a trimite prețiosul dv. răspuns până la data de mai sus — spre a încunajura ulterioare explicații, poate penibile, pe cale publicistică, atât de dăunătoare tagmei scriitoricești și bunelor moravuri și raporturi ce trebuie să existe între purtătorii de ideal și avânt pe pământul românesc, — vă rugăm, stimate domn, primiți asigurarea frumoaselor mele sentimente ce vi-le păstrez, cu toată dragostea.

Publică în întregime răspunsurile date — nu după ordinea alfabetică a numelui autorilor ci în ordinea în care au fost primite.

Gavril Todica:

„Răspunzând la apelul tău din 1 crt. (decembrie) constat că nu sunt scriitor, în sensul cum sunt poezii, novelistii, romancierii, dramaturgii, ci abea un observator și cugrător asupra stărilor și faptelor pela noi.

Opinia mea e, ca organizarea scriitorilor ciscarpatini (nu ardeleni) să se încerce mai întâiu în cadrul „Astrei” din Sibiu, care s’a înființat doar, în prima linie, — „pentru literatura română”.

Numai dacă va eșua încercarea aceasta, scriitorii noștri — ciscarpatini se vor organiza în societate separată, dacă se poate justifica rolul ei. —“

Ion Gorun:

„La întrebarea ce-mi adresați, personal, și mie, îmi iau voie să vă răspund: — Nu cred nici oportun nici necesar, ca să se constituie o „Societate” separată, a „Scriitorilor români din Ardeal”. *Societatea scriitorilor români* e deschisă oricărui scriitor; — actualul ei președinte este un ardelean; — diferențierea scriitorilor români, după locul lor de naștere, nu mi se pare o idee fericită, Scriitorii se diferențiază după tendințele, idealurile lor, literar-estetice, dar nu după faptul întâmplător al nașterii lor la un colț sau altul al țării noastre întregi. — Veniți cu toții la S. S. R. și dați-i îndrumarea necesară (care poate îi cam lipsește acum); altă soluție nu cunosc. Sunt contra asociațiilor regionale. —“

Iustin Ilieșiu:

„Am primit apelul tău. Și-ași fi foarte fericit dacă planul tău s’ar putea traduce în realitate”.

Mihail Gașpar:

„Apelul l’am primit și drept răspuns primesc felicitările mele la ideea d-tale foarte fericită. — Eu cred că asociația proiectată va putea

avea un rol foarte frumos chiar în mișcările noastre culturale, prea neglijate în ultimul timp. Deci, cu Dumnezeu înainte!”

Ion Clopoțel:

„Societatea o cred necesară, nu pentru că S. S. R. din Bacurești n’ar fi dat suficientă atenție ardelenilor (activitatea lor este foarte diminuată și lipsită de vre-o importanță culturală sau chiar profesională), ci pentru a da prileju de manifestare mai deasă a literațiilor noștri și a cultiva literatura în mod intens; o revistă bună ar face imense servicii în Ardealul nostru atât de sărăcit literalicește și atât de neorientat.

Dar: să se facă o singură mare revistă bună pentru literatură, ce ar putea apărea chiar bilunar, ori și mai bine — săptămânal. Deci contopiți *Cosinzeana* cu *Ardealul* dlui Hulea. *Transilvania* se va muta la Cluj; ea încă dă literatură. Ar putea trăi foarte bine *Transilvania* lunară cu revista dv. mai puțin enciclopedică decât *Tr.* și mai strict literară, cu aparițiile chiar săptămânală.

Scopul principal al societății ar fi: editarea unei reviste foarte îngrijite și cu colaborări bine plătite. Eu cred că dacă: d-ta, T. Murășanu, Cotruș, Hulea, Isac și Bornemisa vă aliați — puteți realiza planul.

Dacă faceți societatea fără planul acesta veți avea de întâmpinat multe dificultăți: mulți din scriitorii bucureșteni și de alurea se vor supăra.

În asemenea condiții aderez și eu cu plăcere la societate și pentru a nu face concurență sunt gata a suprima suplimentul literar al *Soc. de mâine*. —“

Horia-Petra-Petrescu:

„Nu știu, nu pot controla dacă ați întreprins toți pașii necesari pentru o apropiere de Soc. Scr. Rom., care — după cum știți — are în frunte pe un ardelean.

Cred că o scizlune și pe bază teritorială acum, când există atâtea dureroase dihonii între noi, ar fi o *risipă de puteri*, într’o vreme când fiecare clipă ar trebui să ne fie scumpă.

O consfătuire a scriitorilor ardeleni, români, *da* — o cerere ca ei să formeze o aripă a Soc. Scr. Rom. — pentru o colaborare cinstită, *da* — o antiteză: Scriitorii din Vechiul Regat, — scriitor ardelean, niciodată. Ar fi absurdă. Talentul, de oriunde ar fi obârșenia lui, trebuie aplaudat.

Dragă dle Bora! Ne avem și noi moftangii noștri, cari stau în drumul propășirii, ca și moftangii dintr’alte ținuturi!

De aceea ducem o extrem de mare nevoie acum este: o *emulație cinstită*, lipsită de invidia reciprocă, criminală — fiindcă *sute* de purtători buni de condeiu să fim și milioanele de cetățeni n’ar avea destul.

Cu o strângere de mână, rugându-vă pe cel ce vă batți cu gândul sciziei să încercați

încă o apropiere, poate mai energică, de cei buni din Soc. Scriit. Rom.”

Vasile Al-George:

„In ce privește o Societate a Scriitorilor ardeleni — ideea mi-se pare frumoasă și nimerită. Pentru a ne putea afirma, însă, avem nevoie de un serios organ de publicitate, la care mă gândesc de cincisprezece ani, și poate vor mai trece cel puțin odată cincisprezece, fără a-l avea.

Suplimentul literar al „Soc. de Mâine” deși a început să apară mai des, mi se pare că e prea strâmt. Dar, decât nimic, mai bine ceva. Confratele T. Murășanu se gândește și el la același lucru. Cu el am avut o corespondență mai intensă privitoare la aceasta chestiune și zorii realizării au fost iminenți în câteva rânduri, dar... n'a răsărit nimic. Se vede că n'a sosit vremea acestor preocupări.

Mai bine ne-am face funcționari vamali sau șefi de orice fel de depozite. Mai bine ne-am face crainici ai demagogiei și am porni în propagandă electorală. Mai bine ni-am rupe certificate și diplome, și... tăindu-ne împrejur, am intra în ceva afaceri forestiere... ori ce am face, mai bine am face, decât aceea ce facem.

Hotărât, existența noastră și-a rătăcit pașii într'o vreme, în care n'are ce căuta.

Te văd mai optimist și-mi pare bine. Să dea Dumnezeu să ai dreptate. —“

Emil Isac:

„Sunt de părere că în cadrul Societății Scriitorilor Români din București, se pot accentua interesele speciale ale regiunilor culturale.

Ca un membru vechiu al acestei Societăți, nu pot decât să îndemn pe colegii tineri din Ardeal, să intre în aceasta Societate, care poate satisface dorințele lor. Iar întru cât nu ar fi mulțumiți cu interesul ce li s'ar oferi, să încerce, o atenuare a influenței ce ar trebui dănsii să albă, prin opere cât de multe și frumoase, ceia ce sper să poată face. —“

Sebastian Bornemisa:

„In chestia S. S. A. ai toată adeziunea mea. Motivele sunt cunoscute. Scriitorii din Ardeal, înțeleg pe cei tineri, nu vor putea altfel străbate în viața literară, decât grupându-se în jurul unei reviste, a lor, ca lumea să-i vadă, să-i simtă.

Bazele de organizare? Activitatea? O tovrășie, sinceră, loială, dacă vrei chiar fără statute, — o camaraderie mai mult și muncă intensă, la publicația, de care S. S. A. ar avea absolută nevoie. —

Odată pe an o ședință festivă într'unul din orașele noastre, un fel de adunare generală, când vor pași înaintea publicului și-și vor discuta și păsurile. —“

D-na Livia Hulea-Rebreanu:

Imi pare rău, că adresei d-tale din Decembrie, nu am avut timp să-i dau un răspuns după dorința inimii mele, atât de setoasă de a vedea odată concentrată la o revistă serioasă, toată cărturăria vrednică a Ardealului.

Iată lacuna pentru care cei de dincolo nu ne cunosc și nu vreau să știe de cei care trăim în aceasta Provincie... Ce să mai spunem de bieții scriitori, între cari îmi iau voia de a mă socoti și eu, — cari de ani de zile colecționăm material și nu ne putem decide unde să-l publicăm?! — In acest fel, mărturisesc, orice avânt se irosește — iar Provincia noastră nu se ridică literalicește acolo unde o revistă vrednică, ar putea-o ridica...

Sunt curioasă să știu ce răspunsuri ai primit și dacă s'a luat vre-o hotărâre? Dar Congresul proiectat? Fii d-ta dle Bora mâna de fier a chestiunii acesteia și toți te vom acompaña în acest gest important.

Nu vorbesc toate acestea ca egoistă, căci vederile mele se extind cu mult peste marginile intereselor mele personale. Imi iubesc mai presus Neamul și Provincia, decât talentul meu. —

Lămuririle dlui Valeriu Bora

Aceste sunt răspunsurile primite.

Nu au răspuns dnii O. Goga, S. Popa, T. Murășan, O. Hulea, A. Cotruș, D. I. Cucu, Al. Lupeanu-Melin, Al. Ciurș, Ecat. Pittș, Ion Agărbiceanu, Al. Hodoș, Constanța Hodoș, I. U. Soricu, Lucian Blaga, G. Bogdan-Duică, Sextil Pușcariu, Ion Lupaș, G. A. Petre, Aurelia Pop.

Dacă ar fi să credem pe oameni după fapte, — și dacă mai stă în picioare și în zilele noastre vechea logică a lui „*Qui tacet consentire videtur*” și aducându-ne aminte de observația din apelul trimis că „*Neprimind nici un răspuns până la la data de mai sus, 20 Decembrie 1926, voi considera acest fapt ca o sinceră aderare din partea D-Voastre la idealul ce ne preocupă*” — iasă la iveală că și acești scriitori aderează, în principiu, la proiectata Societate a Scriitorilor Români din Ardeal.

Rămâne deci, ca spre pildă dl S. Bornemisa să ia la mână, ajutat de scriitorii din Cluj, convocarea adunării tuturor scriitorilor ciscarpătini din regiunea culturală a acestui colț de țară.

Din parte-mi, nelocuind la centru și nefiind cel mai îndreptățit la aceasta — socot că mi-am împlinit pe acest tărâm, misiunea.

Mai am însă de spus un ultim cuvânt.

Constat cu deplină satisfacție, din răspunsurile primite, că afară de 2-3 scriitori, am fost pe deplin înțeles în strigătul meu de durere. M'a surprins, cum nu mă așteptam, părerea și unghiul din care a privit toată chestiunea, veneratul scriitor Gorun.

Nici prin visul unei umbre de gând infinit de ascuns, nu ne-a trecut vre-odată prin minte

să ne diferențiem după locul de naștere. Noi am vorbit despre literatură, despre încurajarea talentelor, despre unificarea sufletească, despre înfrățirea tuturor — cu ajutorul Muzelor. Nu am pomenit măcar cu un cuvânt despre „nașteri“ — nici chiar despre tendințe ori ideale literar-estetice — ci numai despre ridicarea Ardealului literar, la... valută forte, la afirmare, la partea sa de contribuție întru strălucirea literaturii românești a neamului românesc, într'g și nedespărțit.

E regionalism o atare societate literară, cu acest scop, tipărit negru pe alb în apelul trimis tuturor scriitorilor?

Ar fi să desnădăjduim — mai ales că acest „regionalism“ pleacă chiar din țara mamă.

Nu înțeleg de ce mintea omenească cearcă să înțeleagă, să explice mai mult și altcum fapta și vorba tipărită a omului, de cât se vorbește și de cât e ea realizată în faptă?

Să se citească apelul-chestionar și nu se va putea stoarce alt înțeles, alt must — decât acel pe care l-a dat viea sufletului meu.

* * *

O mică lămurire în legătură cu Societatea Scriitorilor Români — despre care au amintit câțiva dintre scriitorii chestionați.

Nouă nu ne este destul și nici nu ne tămăduiște ranele, faptul că în fruntea S. S. R. s'ar afla un scriitor de „naștere“ din Ardeal. Poate fi chiar dela Tighina ori din Insula Serpilor. Nu ne interesează zestrea geografică a omului.

Om ne trebuie nouă, nu lux de vorbe. Suflet ne trebuie nouă, suflet larg în care să încapă toată dragostea de literatură și scriitorii din toată România Mare, în care, pare mi-se se află și Ardealul, sau teritoriul ciscarpatin, sau vechea Dacie, sau Transilvania, sau mai știu eu cum să-i zic să fim pe placul tuturor.

Va se zică, ni s'ar imputa de unii în frunte cu val rosul literat Gorun că par'că am face regionalism, — când chear dlor ne îmbie cu mângălerea regionalistă că adecă,... președintele S. S. R-ului e un ardelean!

Să fie sănătos, dar nu aceasta ne interesează și preocupă.

Spre definitivă clasificare.

Acest chestionar a fost trimis și dlui președinte al Societății Scriitorilor Români, Liviu Rebreanu, marele romancier, o glorie a literaturii românești.

Ne rugasem ca în numele Scriitorilor acelei societăți să ne spună un cuvânt de încurajare, ori o vorbă, ori să ne dea un sfat, mai știu eu ce. Și cât a binevoit a răspunde Președintele Societății Scriitorilor Români, atât e binevoit a răspunde și scriitorul Ardelean (dle, Gorun!) d. Liviu Rebreanu.

Noi cercarăm să ne aproplem, — dar, pas să te privească cineva, măcar din curtoazie, dacă nu dintr'o datorință morală și dintr'un obligament de colegialitate (ori cât ar fi distanța care

se poate scurta chiar foarte mult) dintre dl Președinte al Societății Scriitorilor Români și bietul literat ce este subsemnatul, care fiindcă nu vrea să facă pe crâsnicul în cutare bisericuță literară cum e cea a dlui Dragomirescu — e până în ziua de azi, ca mulți alții, o biată flință literară, minusculă în Ardeal.

Ossana literatului, — dar triste și dureroase reproșuri dlui președinte al S. S. R-ului.

Atât de o camdată.

Noi să ne vedem de realizarea bunelor noastre intențiuni.

Vremea le va coace și perfecționa.

Istoria va judeca dacă am grăit de hulă, ori am vorbit de bine.

Dă-m Cesarului ce este al lui; — și lui Dumnezeu ce este al său.

Dacă pomul nu aduce roade — să-l altoim, să-l îngrijim, — și numai în urmă să-l tăiem și aruncăm în foc.

Nu însă dea'ndoasele — cum cred unii scriitori despre Societatea Scriitorilor din Ardeal: — nici nu a luat flință, nici nu s'a născut, nici nu s'a înmatriculat și se și spune că e făt ilegitim, că e înscris pe baze de acte false.

Atunci:

Dați-ne pace să lucrăm, — măcar!

Din emulație numai fapte bune au eșit.

Nu ar putea fi prin rotație, din 2 în 2 ani sediul Soc. Scr. Români și la Cluj, și la Cernăuși, și la Iași și la Chișinău — unde sunt scriitori cari foarte liniștit pot ocupa scaunul prezidențial, nu numai din — și la București?..

Să ne chibzuim puțin!

Aceste am avut de spus — pe scurt, în linii generale.

Rog în numele prietenilor mei pe Domnul Bornemisa, ale cărui păreri *pro* le cunoaștem din declarațiile sale, (ceialalți scriitori afara de dnii Isac și Ilieșiu nu știm ce păreri au) să binevoiască să ia în mâinile sale realizarea acestui ideal.

Din consfătuirea sa cu scriitorii din Cluj — să ne fixeze data apropiată a celui dintâi congres al scriitorilor români din Ardeal.

Încă odată:

Per aspera — ad S. S. R. A!

Valeriu Bora

B I N E F A C E R E

de Volbură Poiană Năsturaș

Mă scoți din întuneric la lumină,
Imi crești în inimă belșug de crini,
Imi curăți sufletul meu de rugină
Și smulgi cu milă cei din urmă spini —
În schimb, tu, cel mai bun dintre tâhari,
Mă 'ngropi în noaptea ochilor tăi mari.

CĂRȚI ȘI REVISTE

De D. I. Cucu

C. Ardeleanu: „Diplomatul, Tăbăcarul și Actrița“ — Roman — Casa Școalelor — Lei 80. —

Romanul românesc este în plină ascensiune. Din bogata producție literară a anului trecut, romanul d-lui C. Ardeleanu alături de „Medelenii“ d-lui Ionel Teodoreanu, încă neisprăviți, se detașează și se impune, ca unul dintre cele mai bine reușite.

D. C. Ardeleanu face parte din vechia și buna noastră școală literară de altădată, iar lucrarea, pe care o dăruiește acum vieții noastre literare, poartă pecetea unui talentat onest, încununând cu vrednicie peste douăzeci de ani de sănătoasă și rodnică documentare literară.

„Diplomatul, Tăbăcarul și Actrița“ posedă toate elementele unui mare roman. Observând cu atenție viața unei lumi, pe care o anumită miopie critică o declarase fără apel incapabilă de sugestie artistică pură, d. C. Ardeleanu reușește să închege, în admirabile pagini, un crâmpieiu de cea mai pură și nobilă realitate. Ani de zile, d-sa s'a consacrat studiului atent și înțelegător al acestei lumi de mahala bucureșteană, care își are nesfârșite și variate aspecte în complicațiunile de un viu interes uman. Fără a face tendință, cum obișnuiesc scriitorii noștri decăteori calcă dincolo de facticele obișnuitei societăți românești, care servește îndeobște ca mediu de manifestare literară, autorul pătrunde adânc în intimitatea vieții modeste a locuitorilor dela periferia Bucureștilor, și alege de acolo numai atât cât dă o caracteristică de etern omenesc și specific românesc.

În mijlocul acestei lumi modeste, de muncitori, precupeți, mici funcționari, care populează malul Dâmboviței în așa numitul cartier al Lânăriei, în această lume în care se înbină un început de civilizație modernă cu resturile unui patriarhalism de mult uitat, pe care d. Ardeleanu o descrie în pagini luminoase, definitive, de un realism artistic, de care ar fi fost mândru un Zola, autorul descoperii tragediei de un viu și simbolic interes uman.

Aici își găsește refugiu un om din altă lume. Sălceanu a fost „consul“, a trăit viața de sclipitoare minciună a cercurilor diplomatice europene; dar un păcat, care, ca toate patimile nu se poate explica, beția, îl silește să se exileze în alte medii. Din această rostogolire, Sălceanu ajunge muncitor în tăbăcăria lui „domnu Grigore“ din Lânărie, alături de muncitorii, cari n'au aspirat decât să fie buni muncitori!

Ce bine prinsă și cât de plastică e lumea, care trăiește în casele d-lui Niță Măturaru și ale coanei Sanda din strada Broșteni? Și ce bun mediu pentru a ne întâlni cu Sălceanu, bețiv și resemnat, primind fără mirare și fără umilință pomana discretă a vecinilor tăbăcari, mândri de

prietenia unui om celebru, iertători „consulului“ pentru păcatul beției, care l-a adus între ei.

Resemnat, Sălceanu și nevastă-sa, acceptă și omagiile ce li se fac, și se acomodează mediului, fără sgdurii morale. Decăderea lor a fost prea mult încercată, pentru a mai găsi într'ânșii puteri de a reinvia prejudecăși. Dar fata lor rămâne robită povestirilor despre o copilărie, de care nu-și mai aduce decât vag aminte, unde era vorba despre recepții regale, cu saloane strălucitoare de lux, cu fețe pline de o fericire fără cusur. Și-i este greu, ei, fată de fost consul să nu privească cu dispreț mizerabila viață din jurul ei, unde moare anonim un cizmar ofticos și unde toți muncesc din greu aspirând miezmele gunoalelor din curți și din câmpul apropiat. Ea trăiește, aici în mizera locuință un provizorat, din care se va rupe odată ca dintr'un vis rău, pentru a se întoarce la viața fericită, plină de farmec și strălucire, despre care îi vorbeau povestirile, cu nostalgii potolite, ale mamei ei. Intr'o zi, când ea va fi actrița mare, totul va fi uitat, iar vremurile de altădată se vor întoarce și pentru ai ei.

Domnișoara Agat stăruia în visul ei, pentru că totul o chema în altă parte, și cade victimă acestei instabilități între realitatea, de care fugea și ceialaltă realitate, pe care nu avea destule mijloace să o prindă. Întâmplarea o duce în brațele D-lui Grigore, fiul fabricantului unde Sălceanu ajunsese muncitor alături de nouii lui prieteni din strada Broșteni. Omul însă e ticălos. Grigore își făcu o plăcere din a batjocuri și pe tatăl fetei. Se petrecu atunci un fenomen firesc. Sălceanu, deprins cu căderile, suferi umilința fără să reacționeze. Dar tăbăcarii îngăduitori cu bețivul, n'au iertat omului desonorat și toată admirația lor față de Sălceanu s'a transformat în cruntă batjocură. Biciuit astfel Sălceanu ucide fără inutil dramatism, pe cei ce i-a dat și această ultimă lovitură; apoi se spânzură.

Iar voia neîndurată a sorții își împlinește poruncile, nivelând și pe Agata în mediul, din care voia să se rupă.

Romanul dlui C. Ardeleanu desfășură acțiunea firesc, în pagini clare. Oamenii dsale trăiesc alevea și corespund în totul cadrului. E acesta un merit care dă și mai multă valoare lucrării.

Emanoil Bucuța: „Fuga lui Șefki“ — Roman — Cartea Românească — Buc. — 70 lei.

D. Bucuța este un scriitor cu nume bun și mult apreciat. Scrisul dsale nu e însă nici risipă înflorită de lumină, nici gălgăială tumultuasă de entuziasm. În fraza dsale este ceva de laborator sau de farmacie, ceva care pare anevoios, făcut, chinuit.

Cu aceste mijloace e greu să cucerești în roman. Spiritul analitic desface prea mult pentru

a mai putea închișa acceptabil. De altcun „Fuga lui Șefki“ este și prin altceva foarte puțin un roman propriu zis. Faptele și întâmplările se disociază și dau prilej de reflecții, cari adeseori se cuprind în frumoase pagini de povestire. „Fuga lui Șefki“ se clasează astfel ca o povestire cu lumini și umbre.

Lucrul s'ar părea curios, dar așa este. D. Bucuța, cu tot stilul dsale prețios, e rudă bună cu d. Sadoveanu. Un Sadoveanu mai puțin descriptiv și mai mult analitic, dar adeseori de o egală plasticitate.

Sînt în romanul acesta, premiat de „Cartea Românească“, în cari se povestesc întâmplările unui turcușor din Ostrov, pagini de admirabilă proză descriptivă, alăturate de numeroasele obscurități analitice. Personajele, pe cari le întălnim în cursul lecturii au plasticitate, dar nu trăiesc îndestul prin ele înșile. Măna autorului se simte animând o viață convențională, ca într'un teatru de păpuși.

Șefki s'a îndrăgostit de Umurli, fata unchiului său, cu care a fost crescut împreună, și când și-a dat seama de sentimentul acesta, care îl stăpănea vag și turburător, a fugit deacasă, la niște pescari în baltă. Zadarnic încercat-au să-l aducă îndărăt, Șefki se sălbătăcea mai mult. Astfel a stat în baltă un an de zile, abătându-se ca o nălucă prin cetate. Umurli îl ispătea cu gîndul de departe. Pentru Umurli și-a sfășiat pieptul cu câțiva pui de erete în sân. Episodul este minunat descris, iar simbolul viu și puternic. Floarea și Vanci vor prilejui desnodămăntul, după greșiala de a-l fi scăpat în șanțul cetății cu pui de erete lângă inima, care băte pentru Umurli.

După ce facem cunoștința cu obiceiurile de nuntă la turci și intrăm în lumea de amestecătură a ostrovului, unde întălnim și călugărul ardelean cu traista de cărți pentru credință și vorba caldă de tradiție românească, după cum dăm și peste macedoneanul revoluționar, alătura de altă lume, rețeta literară, cu toate elementele ei se pune în sticlă și se leagă frumos cu hărțiușă colorată, adănată cu meșteșug pe capul dopului. Șefki pregătește răzbunarea. Floarea și Vanci sunt trași în cursă la furat de pește, când paza era mai atentă. Dar fatalitatea, care prezidează la nimicirea acestor ultime rămășițe turcești pe malurile Dunării, face ca tocmai în aceea seară tatăl lui Umurli să meargă la Șefki, cu gîndul de a-l chema acasă să se însoare, și să treacă pe acolo pe unde pîndeau pescarii. Și Ali, cade victimă în locul celor doi ștregari, iar povestea lui Șefki se isprăvește odată cu el.

D. Bucuța a împodobit literatura cu câteva pagini de remarcabilă proză, dar încă nu a dat un roman, în înțelesul strict al cuvîntului.

„Viața Românească“ An XIX N. 1 — Iași.
Din sumarul bogat, ca de obicei, al ace-

stui număr, desprindem foarte interesantul studiu asupra „Edițiilor poeziilor lui Eminescu“, datorit eruditului critic și profesor de la Universitatea din Iași, d. G. Ibrăileanu. D-sa remarcă faptul că în edițiile mai noi ale poeziilor marelui poet se face o confuzie fragrantă în ceea ce privește postumele. După întâia ediție, publicată la Socec la 1884 sub îngrijirea lui Maloiescu, Eminescu a lăsat 25 de postume. Se socot postume poeziile, cari au formă evident desăvârșită, găsite pe la diferite „persoane particulare“ și publicate pentru întâia oară în ediția Socec.

D. Ibrăileanu susține că acestea sunt singurele adevărate postume, căci deși Eminescu nu murise în momentul publicării lor în ediția Socec, ele nu fusese nicăiri publicate. Ediția Socec a apărut în timp ce Eminescu era nebun într'un sanator la Viena, iar puținele clipe de luciditate, pe cari poetul li-a avut după aceasta, pînă la moartea lui, redau viefi un biet om, care nu mai avea nicio asemănare cu Eminescu dinainte de nebunie.

În ciclul celor 25 de postume, care alcătuiesc aproape un sfert din opera marelui poet, intră toate acele admirabile poezii lirice, cari fac una din caracteristicele esențiale ale lui Eminescu.

Constatările d lui Ibrăileanu sunt în contradicție cu procedeele d-lor Adamescu și Bogdan-Duică, cunoscuți critici literari, cari alcătuind ediții mai noi ale poeziilor lui Eminescu, dau ca veritabile postume numai patru din cele 25 postume ale lui Eminescu. Și chestiunea va da desigur naștere la una dintre cele mai interesante discuții literare.

Dr. Vasile Bianu. „Insemnări din Războiul României-Mari.“ Vol. II. Dela pacea din București pînă la Incoronarea din Alba-Iulia. Cluj. Tip. Librăriei „Ardealul“. Lei 180.

Cu sărguință și metodă, d. dr. Bianu a adunat zi de zi un prețios material istoric, în care se înfățișează ca într'o oglindă limpede epoca glorioasă a împlinirii idealului nostru național. D. dr. Bianu nu face literatură. Convins de marea însemnătate a zilelor, pe cari li-am trăit de la 1916 încoace, dsa și-a dat seama că orice ados personal, subiectiv, la stricta realitate a vremilor ar fi o profanare a înseși măreției acestor vremi și s'a mărginit a-și însuși rolul de cronicar muncitor, metodic și inteligent al faptelor, cari alcătuiesc temeliea edificiului nostru național întregit.

Cele două volume de „Insemnări“ sunt un prețios dar făcut culturei naționale, ca și istoriei. Intocmite cu gust, din punct de vedere tehnic, ele nu trebuie să lipsiască din biblioteca niciunui om cult. Și dacă ar fi numai atîta, d. dr. Bianu și-ar fi câștigat cu prisosință dreptul la recunoștința noastră a tuturor.

Dar lucrarea, repetăm, e ceva mai mult și merită a fi citită.

I N S E M N Ă R I

După o pagină scrisă, alta nouă. Reaparem târziu, în acest început de nou deceniu, fiindcă nu fără străngeri de inimă ni-am încheiat socotelile materiale ale trecutului. Fie ca cei ce au înțeles totdeauna să ne sprijine și au rămas cu noi după acest dereticat în registrele noastre de administrație, să ne scutiască, măcar ei, de grijile gospodăririi „Cosinzenii“ în viitor.

Numărul nostru jubilar a fost primit pretutindenea cu îndemnuri și laude. Nu e locul să arătăm aici frumoasele cuvinte, cu cari ni-a întâmpinat, aici și alurea, presa. În acele zile de sărbătoare, munca noastră modestă a găsit un reazim avânturilor noastre de viitor, pentru a face să dăinuiască această singură revistă literară a Ardealului, care afirmă și perpetuază tradiții de vrednică amintire.

Dar să ne fie îngăduit să reproducem aici, cuvintele dlui *G. Moroianu*, un vechiu și reputat publicist, păstrător de amintiri de documentare istorică literară. În scrisoarea, pe care ni-a adresat-o d-sa, și pe care o reproducem în întregime aici se cuprind nu laude pentru noi, ci adevăruri din trecutul vieții noastre literare, cari trebuie să se păstreze mereu vii pentru viitorime. Și iată ce ne scrie d. Moroianu :

„Stimate Doamnă Bornemisa,

„Îți mulțumesc pentru frumosul rumăr jubilar al „Cosinzenii“ pe care ai avut bunătatea să mi-l trimiți și te felicit nu numai pentru munca și jertfa simțitoare, pe care le-ai adus în cei zece ani de existență a revistei D-tale, dar și pentru optimismul D-tale în tot acest timp, precum și pentru gândurile nobile, de care ai fost însuflețit la întemeierea ei și pe care le povestești atât de duios în articolul D-tale: „După zece ani“.

„Și revista D tale ca atâtea alte reviste și z'are românești a avut parte de indiferența publicului nostru, și spui cu drept cuvânt că numai cei cari au făcut asemenea încercări ca D ta știu să aprecieze cât costă câte-odată această indiferență. Eu știu să apreciez din experiență adevărul spuselor D tale.

„Mi-aduc aminte cum înființisem acum treizeci de ani (exact în 1898) în București cu neuitatul meu amic Aurel C. Popovici și cu alți doi transilvăneni între cari era răp. C. Talășescu „Tipografia Minerva“, care a scos atunci un calendar foarte apreciat (care a continuat să apară și mai târziu) și care a editat cu succes pe autorii noștri clasici și pe cei mai buni din tinerii noștri scriitori. Nu puțin a contribuit „Editura Minerva“ să popularizeze pe Mihail Sadoveanu, pe St. O. Iosif, pe Gârleanu, Chendi și p'atâția alții din generația lor.

„În tipografia „Minerva“ s'a tipărit și „Sămănătorul“ când a apărut întâia oară în Decembr. 1901 sub direcția celor doi mari poeți

Vlahuță și Coșbuc și la care am colaborat o mulțime de transilvăneni.

„Între scriitorii din țara veche nici unul n'a știut așa de bine și cu atâta drag ca Alexandru Vlahuță să adune în jurul lui atâția scriitori și oameni mai de seamă, tineri și mai bătrâni, de dincolo și d'acici, căutând să-i apropie, să se cunoască între ei, să-i înfrățiască. Pare că-ți vine să crezi că marele scriitor făcând aceasta, avea intuiția mărețelor zile pe care le trăim.

„Al. Vlahuță avea o casă din cele mai primitoare. Vestita ospitalitate moldovenească nicăiri și la nimeni nu-și găsea o întruchipare mai desăvârșită ca la dânsul. Apartamentul lui din Boulevardul Academiei (casa Greceanu sus la al 4-lea etaj) ca și cel din strada Esculap și din strada Fântânei, îl ținea (până nu se căsătorise a doua oară), împreună cu un bun prieten al lui, și al nostru al tuturor, cari eram adeseori oaspeții lor, un om foarte de ispravă, Nenea Christache Grecescu — fost până de curând președinte al înaltei Curți de Compturi, un suflet tot așa de larg, de bun și de primitiv ca și Al. Vlahuță.

„În fiecare zi ei aveau pe doi trei prieteni la masă. Pictorul Grigorescu, de câte ori venea Marția sau Vinerea la București dela Câmpina, unde-și avea atelierul, dejuna la Vlahuță, la a cărui masă se perindau Delavrancea, Caragiale, Coșbuc, Ion Gorun, D na Constanța Hodoș, Oct. Goga, bătrânul Iosif Vulcan și părintele Lucaci, când veneau prin București, apoi St. O. Iosif, Chendi, Paul Bujor dela Iași, inginerul Davidescu, frații Iosif și Raul Dona, distinși medici (foștii cumnați ai lui Vlahuță după prima lui soție) — Brătescu-Voinesti, Cosmovici (autorul Doamnei Oltea) Virgil Cioflec, Radu D. Rosetti, subsemnatul, și-atâția alții — moldoveni, munteni și ardeleni.

„Câțiva dintre noi eram la Vlahuță la zile fixe, Marția și Vinerea, Lunea și Joia, Mercuria și Sâmbăta. Bătrânul Iosif Vulcan — directorul „Familiei“ din Oradea-Mare, venea adeseori la masă în timpul sesiunii Academiei Române.

„La dejunurile astea se discuta artă, literatură și politică. Vlahuță era un mare amator și cunosător de pictură și colecția lui de tablouri era una din cele mai mari și mai prețioase din București. În ea străluceau numeroși Grigorești, Luchieni alături de pânze d'ale lui Verona, Strâmbu St. Petrescu, Patrașcu, Vermont etc. Mi-aduc aminte cum, într'o zi venind la mine, a zărit un tablou reprezentând niște minunați trandafiri albi de domnișcăra Popea, și cum a văzut tabloul fără să fi citit numele autorului (el cunoștea pe fiecare pictor după felul lui special de a picta) mi-a spus „această transilvăneancă a voastră are un mare talent, ea va fi într'o zi unul din cei mai mari pictori ai noștri.“ Și judecând după succesele acestei delicate artiste în străinătate și la noi, Vlahuță a profețit bine.

„O parte din colecția de tablouri a lui Vlahuță a fost cumpărată de stat sub ministeriatul regretatului Spiru Haret.

„La mesele acestea era multă bună dispoziție, se glumea, ne mai tachinam unii pe alții; numai când era de față maestrul Grigorescu — căruia cu toți îi purtam un mare respect — oaspeții erau mai sobri, se vorbea și se glumea mai puțin.

„Invitații, cari nu erau punctuali — și știm ce punct important este acesta la români — nu erau așteptați; toată lumea sosită se așeza la masă la ora fixată. Numai cu unul singur se făcea excepție în această privință: cu maestrul Grigorescu.

„Mi-aduc aminte cum odată fusese așteptat Grigorescu aproape o oră. Fusese la Regina Elisabeta cu care era foarte prieten, și care-l chema câte-odată să-i facă desenul vre-unei coapte, sau ilustrații pentru operile ei literare cum fusese cazul cu volumul Carmen Sylvei: *In Luncă*. Vnind dela Palat și văzând că toată lumea îl aștepta, Grigorescu a fost foarte contrariat, căci maestrul avea o fire extrem de delicată. Dar după masă el ne a făcut o surpriză — volnd pare că, să ne dea o compensație pentru că-l așteptasem cam mult.

„Iată care a fost surpriza: în fața tacâmului maestrului, dna Vlahuță pusese o ramură de măr înflorit întrun pahar cu apă. Cum ne-am ridicat dela masă, marele pictor a trecut cu floarea de măr într'o odaie d'a'ături unde-și avea paleta. Ceilalți am trecut în salon să mai admirăm numeroasele pânze, de care nu ne mai săturam niciodată, privindu-le.

„O fi trecut ca o jumătate de oră poate cel mult patruzeci de minute, când vedem că apare Grigorescu cu surâsul lui blând pe buze și apropiindu-se de dna Vlahuță îi întinse un mic tablou în care înfățișase în mod splendid floarea de măr pe care o avusese dinainte la masă...

„Apropierea aceasta a lui Al. Vlahuță de ardeleni, contactul lui atât de des cu atâți d'ai noștri, era poate și în legătură cu împrejurarea, că el era după mamă de origine transilvănean, din țara Bârsei. Mi-a povestit odată acest lucru într'o după amiază din cele multe ce le petreceam la el acum vreo douăzeci de ani și mai bine. Ceea ce mi-a spus în această privință am așternut pe hârtie, atunci numai decât sub impresia proaspătă a conversației cu dânsul. Iar câțiva ani mai târziu când cu inaugurarea muzeului „Astrei“ din Sibiu la 1906, i-am dăruit acestuia frumos legat în piele, manuscrisul „României Pitorești“ pe care el mi-l dăruise mie după publicarea acelei minunate cărți, al cărei prim cititor fusese eu, cum o spune el în dedicație și odată cu manuscrisul am trimis direcției muzeului și o scrisoare în care vorbeam de originea ardeleană a poetului. Scrisoarea s'a publicat atunci într'o revistă sau ziar, dar nu'mi mai aduc aminte în care anume. În tot cazul originalul ei

mpreună cu manuscrisul „României Pitorești“ sunt sigur că se păstrează cu toată grija în arhiva muzeului „Astru“ din Sibiu.

„Manuscrisul *României Pitorești* voiau să-l aibă mai mulți prieteni de-ai poetului, dar el a preferat să mi-l dea mie poate și în urma împrejurării că în vara anului când a terminat de scris cartea, eu am fost adeseori cu el, și după dejun îmi citia pasaje întregi după ce le dedea forma definitivă. Îmi reamintesc cum într'o după amiază mi-a citit din cartea asta frumoasă pagina adânc înduioșătoare asupra Bucovinei. Când a ajuns la rândurile: „Frântură de rai, grădină cântată de poezii, țărână scumpă în care odihnesc oasele celui mai glorios voevod al Moldvei, nespuns de dulos murmură apa izvoarelor tale și freamătă frunza codrilor tăi“... citea cu o emoție atât de comunicativă că mie mi-se înrouase ochii. Vlahuță văzuse cât mă mișcase splendida icoană în care el ne înfățișa mândra țară a fagilor. Poate că momentul acesta a fost hotărâtor pentru darul prețios ce mi l'a făcut și pe care i-am cerut voe să-l dau muzeului din Sibiu, unde va fi mai bine păstrat pentru posteritate decât între hârțile mele.

„Dar mă opresc aici, căci văd că am făcut o prea mare digresiune dela ceea ce voiam să-ți spun, relativ la ziarul „România Jună“, pe care l'am scos cu A. C. Popovici, la anul după întemeierea tipografiei „Minerva“.

„Despre aceasta altădată. O strângere de mână cordială“. Cluj, Ianuarie 1927. *G. Moroianu*

Cu aceste cuvinte de început, recapitulând un trecut anevoios, întorcem fila cu nădejdi de mai bine în viitor.

Traian Grozăvescu... A fost odată, ca niciodată... A fost un Făt-Frumos, care a plecat în lumea largă, de pe aceste plaiuri mândre de soare, de verdeață și de senin, să smulgă din palatul întunecat al neștiinței pe fecioara fragedă a Gloriei. Și plecat-a Făt-Frumos cântând și aducând slavă Ziditorului, pentru toate frumusețile cu cari a înzestrat el pământul acesta; și plecat-a Făt-Frumos increzător în darul lui, neștiutor de rele și ticăloșie omenească. Trecut-a el văi și munți, călcat-a ape mari și mici, până a ajuns acolo unde îi era ținta să ajungă. Și tot cântând, fermecat-a el balaurul, care cu înfricoșare păzea în ferecătura negrului palat pe Zina strălucitoare a Gloriei. Făt-Frumos a întins mâna și ea a venit la sine cu mare dragoste, căci îl aștepta.

... Și nu se mai putea sătura Făt-Frumos de desfătare, privind atâta mândrețe de făptură. Dar dorul de plaiurile copilării lui nu-i lăsa odihnă să se bucure de atâta fericire. El ar fi vrut să se întorcă acasă și să trăiască liniștit până la adânci bătrânețe cu ființa aceasta scumpă, iar ea îl ruga-ruga să mai vadă și altă lume, că vreme va avea destulă apoi să-și trăiască viața în locurile scumpe lui.

Și-atunci se făcu că balaurul cea înfricoșat se rupse din vraja, care îl făcuse neputincios față de voința feciorului și, temându-se a mai da ochii cu el, trimise pe doica Znei să îndepărteze cu prefăcătorie pe cel ce o răpise. Și era această doică o femeie de neam negru la inimă, care își gelozia stăpâna și ura pe cei ce treceau pe lângă dânsa, fără să o bage în seamă. Voia ea, nemernica, să se creadă aidoma cu stăpâna ei, plină de nuri și de curate ispite.

Cu mincinoasă dragoste se purtă doica și Făt-Frumos o crezu o slugă credincioasă și lui și iubitei lui. Dar într-o zi, pe când Făt-Frumos și draga lui se pregăteau să plece spre alte locuri mândre de văzut, demonul cel negru din sluga cea nemernică se dădu pe față, ucigând mișelește pe voinicul, care nu știa ce este mânia și ura omenească.

Și Zina plânge și astăzi lacrimi amare, fecerată în castelul cea întunecat, după Făt-Frumosul pierdut pentru totdeauna...

Grozăvescu nu mai este. Cascada de sunete armonioase, care a desfătat o lume întregă, a fost sleită brusc de glonțul unei soții criminale.

Tânăr încă, tânăr, frumos și înzestrat de Dumnezeu cu o voce rară, bănășanul acesta nădăjduia să poarte departe gloria numelui românesc. Femeia fără inimă, străina pătimasă, care nu putea să înțeleagă clocotul artistului și n'a văzut în el decât îmbrăcămintea de carne a omului, a curmat o viață, furând și aruncând în nimicire un prețios bun al omenirii.

În fața acestei pagube rămâi neputincios, ca în fața gestului unui copil, care aruncă în foc un manuscris rar, sau ca în fața imbecilității unui porcar, care își croleşte șorț de măcelărie din pânza unui tablou celebru. — D. I. Cucu.

Scriitorii și fiscalul. — Un exemplu din Franța. Chestiunea impunerilor fiscale aplicate scriitorilor a căpătat și la noi o mare însemnătate, prin punerea în aplicare a legii contribuțiilor directe, votată în trecuta legislație. O miopie inexplicabilă a conducătorilor noștri, a făcut ca produsele literare de toate categoriile să fie taxate cu aceeași măsură, ca și produsele industriale tehnice. Acest fapt prejudiciază serios producția noastră spirituală. Scriitorii suportă greu rigorile fiscalului și, de unde până unde, îndeletnicirea scriitoarească n'a fost niciodată prea rentabilă în bogata țară Românească, astăzi această îndeletnicire începe a deveni un lux, pe cari foarte puțini, și nu totdeauna cei mai aleși, îl pot face.

Cunoaștem scriitori, cari abia își duc zilele din expediente, pentru a putea să plătiască impozitele aplicate operilor lor deficitare, din punct de vedere comercial.

În Franța situația scriitorilor nu e așa de critică, precum e la noi. Și cu toate astea, ministerul de finanțe a dat de curând o ordonanță, prin care se permite scriitorilor să scadă din

totalul veniturilor ce declară, chiria camerei de lucru, cheltuielile de luminat și încălzit, de recuzită și cărți, precum și cheltuielile de călătorie. Aceste cheltuieli scutesc de impozit un maximum de venit strict profesional de o treime din totalul veniturilor unui scriitor.

Măsură justă și vrednică de imitat. Scriitorul nu face nici roș de buze, nici cartaboș cu carne de capră, ci dă o producție, care se prețuiește după nevoile spirituale ale neamului său. Și de aceea trebuie încurajat și înlesnit, nu apăsător de chinezării fiscale, ca la noi.

Politica și cultura. D. Mihail Sadoveanu, marele nostru prozator, care alătura de d. Octavian Goga, unul dintre principalii factori ai acțiunii de ofensivă culturală, luată în studiu de actualul guvern, intervievat de redactorul unui ziar de informație literară din Capitală, a făcut o seamă de importante declarațiuni, din cari spicim:

— „Da e necesară o lege pentru conservare patrimoniului nostru artistic și cultural. Și dacă nu există aceasta lege, îmi exprim mirarea mea pentru aceasta lipsă.

„Și cred că trezoria noastră artistică, începe cu mult înainte de viața de stat pe baze naționale, adică cu mult înainte de începuturile civilizate.

„Simt că am legături cu primii oameni din peșteri de demult. O viguroasă coloană transcendentă mă leagă de acest pământ mai mult decât sentimentul național. Și e firesc să fie așa. S'au contopit aici atâtea firi și atâtea rase, încât astăzi așa cum se prezintă întărit aluatul nostru sufletesc, cred că nu se poate vorbi atât de un sânge cât de o multiplă influență. Vezi, așa dar de când începe pentru noi firul ce ne-a condus la starea și forma în care convețim astăzi.

„Un muzeu artistic și etnografic ar trebui să cuprindă toate manifestările spiritului nostru, începând cu primii aborigini și sfârșind cu specificul românesc, perpetuat până astăzi. Să păstrăm ceea ce avem. Dacă nici în zilele noastre nu vom izbuti să adunăm într-un loc toată comoara, totul s'a sfârșit. Moravurile se prefac, lumea se schimbă.

„Au francezii această lege a conservării patrimoniului artistic care să oprească înstăinarea peste graniți a oricărui obiect de artă? O vom lua dela ei. Nu e nici primul, nici ultimul împrumut. Trebuie să ține seamă de tot ceea ce s'a făcut bua înaintea noastră“.

Vorbind de problema cărții românești d. Sadoveanu spune:

— „Nu știu dacă trebuie sau nu să se pună un nou impozit „pentru cultură“. Dacă necesitatea lui va fi simțită nimic și nimeni nu se va opune. Lucrul s'a mai discutat. Totul se reduce la problema cărții românești și văd o soluție foarte clară.

„Mai întâi fondurile culturale ale diferitelor instituții vor trebui să fie centralizate, fiindcă așa

cum sunt administrate astăzi ele nu pot fi de nici un folos. Din aceste fonduri s'ar putea înființa cu timpul un mare număr de biblioteci — să zicem trei mii, — cifră cu totul arbitrară și care ar putea fi depășită într-o Românie Mare ca a noastră. Dar o bibliotecă nu însemnează numai cărți, ci și local, săli de lectură, electricitate. Ar fi aceasta deci o operă care s'ar desăvârși în mai mulți ani și de mai multe guverne. Și atunci închipuește-ți că editorul ar fi obligat să trimită fie cărei biblioteci un exemplar din orice carte bună. Ar fi dintr'odata epuizată o ediție de trei mii de exemplare, fapt de real folos scriitorului, ca și culturii în general și în acest chip s'ar curma neconținutul — cum să scap printr'un eufemism? — același apel al scriitorului dela instituție la instituție. Statul are datoria să încurajeze pe scriitor. Și cred că chestiunea bibliotecilor trebuie legiferată și cât de curând.

Și mai departe:

— „Dar lucrurile stau cu mult mai rău. Se poate oare imagina un oraș în care cotidian se vorbește de cultură și care nu e măcar înzestrat cu o bibliotecă publică? Dar bine, este nepermisă și monstruoasă lipsa unei asemenea biblioteci într'o Capitală.

„Când la Târgul-Frumos, la Hârlău și alurea există biblioteci publice organizate cu tot confortul necesar lecturii.

„Până astăzi sollicitudinea guvernărilor a fost extrem de redusă față de cultură — dacă nu chiar negativă.

„Dacă, însă nici acum nu încercăm a ne urni, riscăm mult. Cred că chestia culturală este cheia întregii noastre crize. Ea va rezolvi problemele economice și politice, ea va promova conștiința națională până la gradul unei ireductibile forțe. Să luăm exemplul Belgiei din timpul ocupației germane. Era clar că până nu moare ultimul belgian, nu s'a isprăvit cu țara și națiunea cotropită. De ce? Pentru că conștiința națională a țării trăia în sufletul fiecărui individ. Așa se educă sufletul colectiv al maselor. Chestiunea culturii este sfera mare în care ar trebui să se angreneze toate celelalte”.

D. Sadoveanu examinează mai departe problema răspândirii culturii și crede că utilizarea radiofoniei ar da admirabile rezultate. Extrem de interesant este faptul că d-sa se pronunță categoric pentru monopolul cărților didactice, ca singurul mijloc de a scăpa de odioasa speculă ce face astăzi cu cartea de școală.

Premiile Societății Scriitorilor Români.

Cu prilejul recentei sale adunări generale, Societatea Scriitorilor Români a distribuit numeroase premii. Faptul merită a fi relevat deoarece S. S. R. începe a-și statornici un rost, dar și din altă pricină pe care o vom vedea mai jos. Premiul „Nicolae Filimon” de 25 000 lei a fost atribuit dlui Ioan Minulescu, care a candidat cu întreaga d-sale operă literară. Au mai can-

didat d-nii: Corneliu Moldovan cu volumul „Poezii”, Mircea Rădulescu, cu întreaga sa operă, minus lucrările dramatice și d-na Elena Farago cu volumul „Nu mi-am plecat genunchii”.

Premiul „I. Al. Brătescu-Voinești” tot de 25.000 lei, a fost atribuit d-lui C. Ardeleanu pentru admirabilul roman „Diplomatul, Tăbăcarul și actrița”. Au mai candidat d-nii V. Demetrius și Ionel Teodoreanu.

Premiul „C. A. Rosetti” de 20.000 lei, instituit de ziarul „Viitorul”, a fost atribuit d-lui Vasile Savel pentru romanul „Vadul hoților”. A mai candidat d-na Ortensia Papadat-Bengescu.

Premiul de poezie „Socec” de 20 000 lei a fost obținut de d. Ion Pillat cu volumul „Biserica de altădată”. A mai candidat d. Toma cu volumul său de „Poezii”.

Premiul S. S. R. pentru poezie, de 6000 lei a fost acordat dlui Perpessicus pentru volumul „Scut și Targă”. A mai candidat d. E. Talaz cu volumul „Soare”.

Premiul de proză de 4000 lei a fost acordat dlui Eugen Boureanu, care a avut contra candidat pe d. Speranță.

Premiul de încurajare „Benvenisti” a fost acordat, în urma fericitei propuneri făcută de d. Basarabescu, d-lui George Dumitrescu, pentru volumul „Cântece pentru madona mică”. Cel doi candidați, d-nii N. Herescu și N. Wilen (?) au rămas să candideze și altădată.

Premiul pentru sonet de 1000 lei a fost acordat poetului Artur Enășescu.

Prin acordarea acestor premii S. S. R. se afirmă utilă și pentru scriitori și pentru literatura noastră. Dar, o mică obiecțiune. Fără a face un prea îngust regionalism, ne întrebăm pentru ce nu s'a premiat nici-un scriitor ardelean. Se va zice că, vina nu este a S. S. R. că aceștia n'au candidat. Argumentul însă nu se poate susține. Mai întâi S. S. R. n'a făcut destulă publicitate pentru a se cunoaște condițiile de candidare și data adunării generale. Nicio publicație ardeleană nu a fost onorată cu această atenție, care în definitiv nu este o atenție pentru publicația solicitată să răspândească o știre interesând literatura și pe scriitori, cât este o datorie a S. S. R.-ului de a da puțință tuturor să știe ce se pregătește scriitorilor și literaturii. Pe lângă aceasta, de ce nu s'a găsit oare nimenia, să facă ceea ce a făcut d. Basarabescu cu d. George Dumitrescu, și să propună la premiul de poezie pe Aron Cotruș, care are un admirabil volum de versuri publicat în anul trecut sau la premiul de proză pe d. Ion Agârbiclanu.

Săracă e astăzi literatura din Ardeal, dar nu chiar așa de săracă încât nici-un scriitor ardelean să nu încapă în numărul celor 8 premii acordate de S. S. R. Și atunci ne miră faptul că o seamă de scriitori s'au găsit potrivnici ideii de a se înființa o Societate a Scriitorilor din Ardeal, care să fie cu ceva mai mare atenție față de literatura de dincoace de munți. Hipercentra-

lismul S. S. R-ului îndreptățește nu un regionalism al scriitorilor din Ardeal, cum s'a spus, ci o auto-purtare de grijă, în lipsa unei griji, care să fie egal și just împărțită tuturor.

Ramón del Valle-Inclán trece drept cel mai puternic scriitor al Spaniei de astăzi. Compatrioți săi l-au comparat cu d'Annunzio, deși nu are multă asemănare cu imaginativul italian. Chiar atunci când pare decadent, decadentismul său e copilăresc, inocent, față de rafinamentul studiat al lui d'Annunzio. Cât despre formă, e de o limpezime și de o sobrietate ce nu se întâlnesc decât la scriitorii de răsă.

A scris pagini surprinzătoare asupra puterii mistice și mistice a cuvântului, a preamărit verbul, fără să fie un maniac al arhaismului. La el, nicio manieră afectată, nici o înzorzonare literară, câteva notații cromatice, un realism puternic, o frumusețe simplă și bărbătească ce nu se găsește decât în operele clasice.

Ceeace îl apropie de d'Annunzio, e evocația incomparabilă a pământului său natal. Ceeace e unul pentru Abruzzi, e celălalt pentru Galizia celtică. *Flor de Santidad* și *Jardin Umbrío* sunt pline de minuni folclorice, reprezentând același suflet regional.

Valle-Inclán e cunoscut mai ales pentru ciclul de *Sonate ale anotimpurilor*, ciclu înegrit ca expresie și putere artistică, dintre care *Sonata de Estío*, cavalcadă veselă între vis și realitate prin plaiurile mexicane, rămâne o capodoperă de exotism.

Cele trei „Comedii barbare“, *Aguila y Blasón*, *Cara de Plata* și *Romance de Lobos*, — prin care Valle-Inclán a încercat să se lanseze în teatru, — nu sunt de fapt reprezentabile; sunt mai de grabă romane dialogate. Dar câtă putere de expresie, ce figuri strașnice, chiar în firea lor barbară! Sunt lucrări în care marele scriitor și-a destăinuit firea adevărată de spaniol, cu toate caracteristicile străvechi ale rasei: trufie, pentru mărunțișurile zilnice, caracter inflexibil, individualism exasperat. S'ar putea face un studiu asupra așa zisului anarhism spaniol, care-și află în aceste comedii expresia cea mai vie și cea mai înaltă.

Valle-Inclán a scris și alte lucrări, dintre cari cele mai cunoscute sunt cele privitoare la războiul carlist. Trebuie menționat în special *Gerifaltes de antano*, epopeea individuală a falimosului preot din Santa Cruz, figură remarcabilă de popă haiduc, de preot sălbatic, al cărui portret a fost evocat și de Unamuno în *Paz en la guerra*.

Marcel Romanescu

Salonul oficial. Ministerul artelor a luat întinse măsuri ca în acest an expoziția „Salonul Oficial“ să se desfășure în cât mai cuprinzătoare cadre europene. În urma unui aranjament

cu primăria Capitalei s'a obținut un luminos pavilion la șoseaua Kiseleff, unde va avea loc expoziția, care va sta deschisă în lunile Aprilie și Mai.

După 15 zile dela deschiderea expoziției, care se va anunța la timp va avea loc alegerea noului juriu, care se va face cu jumătate plus unu prezenți, din expoziții cu drept de vot, la prima convocare. Dacă nu se întrunește acest număr, se va face a doua convocare.

În „salonul oficial“ nu se vor primi pentru a fi expuse decât lucrări originale, care nu au mai fost expuse la un alt „Salon Oficial“ de pictură, gravură, arhitectură și artă decorativă.

Se primesc prin excepție gravurile după tablouri sau sculpturi.

Obiectele de pictură, pastel acuarele și deseneuri, vor trebui să fie trimise de autor încadrate iar pastelurile, desenele și acuarele vor fi puse sub geam.

Se primesc de asemeni obiecte de sculptură în metal, marmură, platră, ipsos, teracotă, lemn, medalii. O lucrare de sculptură în ipsos expusă la un Salon poate fi expusă din nou în material definitiv.

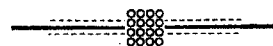
Gravurile, aquaforte, litografiile și xilografiile vor fi de asemeni trimise încadrate și puse sub geam iar medalii se vor prezenta montate pe placă.

În ce privește arhitectura se vor expune proiecte, studii, schițe, crochiuri, releneuri și machete, iar din arta decorativă: proiecte, schițe și obiecte executate.

Desenurile vor fi încadrate, iar obiectele pe postamentul lor, de oarece ministerul nu poate să dea postamentele decât în mod excepțional.

Mobilierul și obiectele de artă decorativă, de dimensiuni mari, vor fi permise numai întrucat localul expoziției va permite aceasta.

Aducem la cunoștința pictorilor și sculptorilor ardeleni aceste amănunte, sfătuindu-i să se pregătească a participa din vreme la aceasta expoziție, care prin caracterul ei oficial oferă un bun prilej de consacrare și afirmare.

DE LA ADMINISTRAȚIE

Mihail Pușcaș: Abonamentul dv. expiră la 1 Iulie 1927.
Casina Română Hunedoara: Confirmăm primirea sumei de lei 150.

Casa de Cetire Română, Căminul de sus: Cu suma de 300 lei trimisă vi s'a achitat toată restanța de pe anul trecut.

Valeria Grosșianu; Mai aveți restanță de 100 lei pe 1926

Nella Șuteu: Confirmăm primirea banilor.

Coronița Paveloniu: Am primit abonamentul pe 1926.

V. Vasiliu Popa: Am primit suma de lei 300.

I. Ion Revencu: Confirmăm primirea sumei de lei 700. Abonamentul dv. a expirat la 31 Decembrie 1926.

„COSINZEANA”

Apare odată pe lună cu colaborarea celor mai de seamă scriitori

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA IN CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ 16

Director: SEBASTIAN BORNEMISA

Redactor: D. I. CUCU

Abonamentul: 200— lei pe an. Pentru instituții și autorități Lei 300—

Anul XI

28 Februarie 1927

Nr. 1—2

Manuscrisele nu se retrimit. Autorii, cari doresc să li se recenzeze volumele, să le trimită în două exemplare. Abonamentele se achită anticipat, cel puțin pe jumătate de an.

Pentru elevii școalelor

secundare!

Abonamentul
se plătește anticipat,
===== măcar pe 6 luni =====

Dorind revista „Cosinzeana”
ca să facă accesibilă abonarea ei și de
căt-re elevii școalelor secundare, — le face un
abonament de favoare de 120 de lei pe an

Aceia dintre elevi, care nu au mijloace, ca să
se aboneze individual la revistă, — să
se asocieze câte 2—3 la un loc
și să comande revista pe
un singur nume.

La Administrația noastră
se găsesc de vânzare

COLECȚIILE REVISTEI COSINZEANA

din anii 1922, 1923, 1924, 1925 și 1926, cuprinzând numeroase bucăți literare
poezii și ilustrații. — Prețul unei colecții este 200 de Lei.

Cine însă le comandă pe toate cinci, le primește
cu preț scăzut de 600 de lei numai.

Cel mai frumos cadou literar ce se poate face domnișoarelor sunt colecțiile „Cosinzenii”